

META, o. p. s. je nevládní nezisková organizace, která od roku 2006 podporuje vícejazyčné děti a mládež (nebo také žáky s odlišným mateřským jazykem – OMJ) v rovném přístupu ke vzdělávání. Nabízí jim sociální služby, dobrovolnickou podporu, kurzy češtiny jako druhého jazyka různých formátů, zaměření a úrovní i volnočasové aktivity. Školám, ve kterých se děti a žáci s OMJ vzdělávají, nabízí metodickou podporu, poradenství, akreditované vzdělávání i semináře na míru a materiály do výuky. Organizuje také workshopy pro školy věnované tématu integrace vícejazyčných dětí a mládeže. Od roku 2009 pro pedagogickou veřejnost spravuje portál www.inkluzivniskola.cz, na kterém jsou zveřejňovány veškeré dostupné informace a materiály k tématu vzdělávání a začleňování vícejazyčných dětí a mládeže. Navrhuje a prosazuje systémová opatření, která koncepčně, kontinuálně a v odpovídající míře reagují na vzdělávací potřeby žáků s OMJ a která napomáhají rozvoji jejich potenciálu a začlenění do společnosti. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost se snaží podpořit otevřený dialog a porozumění mezi lidmi s migrační zkušeností a většinou společností.

META, o.p.s. є неурядовою неприбутковою організацією, яка з 2006 року сприяє забезпеченню рівного доступу до освіти багатомовних дітей та молоді (чи учнів з іншою рідною мовою – ІРМ). Їм META пропонує соціальні послуги, волонтерську підтримку, курси чеської як другої мови різних форматів, напрямків і рівнів, а також заходи дозвілля. Школам, в яких навчаються діти та учні з ІРМ, організація надає методичну підтримку, консультації, акредитовані освітні курси й семінари на замовлення і навчальні матеріали. Також вона організовує воркшопи для шкіл на тему інтеграції багатомовних дітей та молоді. З 2009 року META підтримує портал для педагогічної спільноти www.inkluzivniskola.cz, де публікується вся доступна інформація та матеріали на тему освіти та інклюзії багатомовних дітей та молоді. Організація пропонує та проводить системні заходи, які мають концептуально, послідовно та належним чином забезпечувати освітні потреби учнів з ІРМ та сприяти розвитку їхнього потенціалу та інтеграції в суспільство. Через громадську діяльність META прагне сприяти відкритому діалогу та порозумінню між людьми з міграційним досвідом та рештою суспільства.

Asistujeme u vícejazyčných dětí

Stručná dvojjazyčná
příručka pro ukrajinské
asistentky a asistenty
pedagoga

Zuzana Prokopová
Kristýna Titěrová
Milena Poeta

a kolektiv autorek a autorů
z META, o. p. s.

Асистуємо багатомовним дітям

Стислий двомовний
посібник для українських
асистенток та асистентів
педагога

Зузана Прокопова
Крістіна Тітерова
Мілена Поета

та колектив авторок та авторів
з META, o. p. s.

Asistujeme u vícejazyčných dětí

Stručná dvojjazyčná příručka
pro ukrajinské asistentky
a asistenty pedagoga

Zuzana Prokopová

Kristýna Titěrová

Milena Poeta

a kolektiv autorek a autorů
z META, o. p. s.

..META*~

Асистуємо багатомовним дітям

Стислий двомовний посібник
для українських асистенток
та асистентів педагога

Зузана Прокопова

Крістіна Тітерова

Мілена Поета

та колектив авторок та авторів
з META, o. p. s.

Asistujeme u vícejazyčných dětí

Stručná dvojjazyčná
příručka pro ukrajinské
asistentky a asistenty
pedagoga

Asistujeme u vícejazyčných dětí

Stručná dvojjazyčná příručka pro ukrajinské
asistentky a asistenty pedagoga

Autorky:

Zuzana Prokopová

Kristýna Titěrová

Milena Poeta

a kolektiv autorek a autorů z META, o. p. s.

Jazykové korektury v českém jazyce: Adéla Lapáčková

Překlad: Danylo Milovanov

Jazykové korektury v ukrajinském jazyce: Svitlana Ticha

Redakční příprava: Lucie Macků, Zuzana Papáčková

Grafický návrh a sazba: Matěj Růžička

Vydala: META, o. p. s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání

Žerotínova 1124/35, 130 00 Praha 3

2023

1. vydání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tato příručka vychází v rámci projektu Back to School, který META realizuje
ve spolupráci s UNICEF a MŠMT.

Názory vyjádřené v této publikaci nereflektují automaticky stanovisko a postoje
organizace UNICEF. Prezentace materiálů (včetně map) neznamená vyjádření
jakéhokoliv názoru ze strany UNICEF na legální status jakékoliv země, oblasti,
politické entity nebo hranic.

Příručka je zdarma ke stažení na:

www.doskolyspolecne.cz,

www.meta-ops.cz

a www.inkluzivniskola.cz.

..META*~

META, o. p. s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání, 2023

ISBN: 978-80-88171-42-3

Zuzana Prokopová
Kristýna Titěrová
Milena Poeta

a kolektiv autorek a autorů
z META, o. p. s.

Асистуємо багатомовним дітям

Стислий двомовний
посібник для українських
асистенток та асистентів
педагога

Асистуємо багатомовним дітям
Стислий двомовний посібник для українських
асистенток та асистентів педагога

Авторки:
Зузана Прокопова
Крістіна Тітерова
Мілена Поета
та колектив авторок та авторів з META, o. p. s.

Коректура чеського тексту: Адела Лапачкова
Переклад: Данило Мілованов
Коректура українського тексту: Світлана Тіха
Редакційна підготовка: Луціє Мацку, Зузана Папачкова
Графічний дизайн та верстка: Матей Ружичка

Видали: META, o. p. s. – Сприяння можливостям в освіті
Жеротінова 1124/35, 130 00 Прага 3

2023
Перше видання

Цей посібник виходить в рамках проекту Back to School, який META реалізує у співпраці з ЮНІСЕФ та MŠMT. Погляди, які висловлюються в цій публікації, не відображають автоматично позицію ЮНІСЕФ. Презентація матеріалів (включаючи карти) не означає висловлення будь-якої думки з боку ЮНІСЕФ щодо правового статусу будь-якої країни, регіону, політичного утворення або кордонів.

Посібник можна безкоштовно завантажити на сайтах:
www.doskolyspolecne.cz,
www.meta-ops.cz
та www.inkluzivniskola.cz.

..META*~

META, o. p. s. – Сприяння можливостям в освіті, 2023
ISBN: 978-80-88171-42-3

Зузана Прокопова
Крістіна Тітерова
Мілена Поета

та колектив авторок та авторів
з META, o. p. s.

Obsah

ÚVOD	8
O PŘÍRUČCE	12
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	14
1. PRÁCE ASISTENTA/ASISTENTKY PEDAGOGA (AP)	16
1.1 Náplň práce AP	18
1.2 Přímá a nepřímá činnost	18
1.3 Dvojjazyčný/dvojjazyčná AP (DAP)	20
1.4 Role vyučujících a role AP	22
2. ČESKÝ VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM	28
2.1 Prostředí školy	28
2.2 Předškolní vzdělávání	30
2.3 Základní vzdělávání	32
2.4 Typy středních škol	32
2.5 Školská poradenská zařízení	36
2.6 Podpůrná opatření	38
3. AP VE ŠKOLE S VÍCEJAZYČNÝMI DĚTMI	42
3.1 Význam spolupráce při podpoře vícejazyčných dětí	42
3.2 AP a vedení školy	44
3.3 AP a vyučující	44
3.4 AP a rodiče	48
4. ROLE AP PŘI ZAČLEŇOVÁNÍ VÍCEJAZYČNÝCH DĚTÍ	56
4.1 Příprava třídního kolektivu	56
4.2 Představení vícejazyčného dítěte	60
4.3 Pomůcky pro komunikaci	62
4.4 Orientace v budově školy	64
4.5 Sledování osobní pohody dítěte	68
4.6 Systém patrona/patronky	68
4.7 Volnočasové aktivity	70
5. HODNOCENÍ PROSPĚCHU (KLASIFIKACE)	72
5.1 Role AP při hodnocení vícejazyčných dětí	74
5.2 Práce s chybou	76
6. TEMATICKÝ GLOSÁŘ A SLOVNÍČEK POJMŮ	80
6.1 Tematický glosář	80
6.2 Slovníček pojmů	90

Зміст

ВВЕДЕННЯ	9
ПРО ПОСІБНИК	13
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	15
1. РОБОТА АСИСТЕНТА/АСИСТЕНТКИ ПЕДАГОГА (АП)	17
1.1 Посадові функції АП	19
1.2 Прямá й непряма робота	19
1.3 Двомовний/двомовна АП (ДАП)	21
1.4 Роль вчителів і роль АП	23
2. ЧЕСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ	29
2.1 Шкільне середовище	29
2.2 Дошкільна освіта	31
2.3 Початкова освіта	33
2.4 Типи середніх шкіл	33
2.5 Шкільні консультаційні установи	37
2.6 Заходи підтримки	39
3. АП У ШКОЛІ З БАГАТОМОВНИМИ ДІТЬМИ	43
3.1 Значення співпраці в підтримці багатомовних дітей	43
3.2 АП та керівництво школи	45
3.3 АП та вчителі	45
3.4 АП та батьки	49
4. РОЛЬ АП В ІНКЛЮЗІЇ БАГАТОМОВНИХ ДІТЕЙ	57
4.1 Підготовка класного колективу	57
4.2 Знайомство з багатомовною дитиною	61
4.3 Помічні матеріали для комунікації	63
4.4 Орієнтація в будівлі школи	65
4.5 Моніторинг особистого добробуту дитини	69
4.6 Система патронів	69
4.7 Заходи дозвілля	71
5. ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ (КЛАСИФІКАЦІЯ)	73
5.1 Роль АП в оцінюванні багатомовних дітей	75
5.2 Робота з помилкою	77
6. ТЕМАТИЧНИЙ ГЛОСАРІЙ ТА СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	81
6.1 Тематичний глосарій	81
6.2 Словник термінів	91

Úvod

Milé asistentky a asistenti pedagoga, 1

připravili jsme pro vás souhrnný informační materiál, 2
který by vás měl podpořit při orientaci v české škole
i vzdělávacím systému, stejně jako při vykonávání vaší
profese. Cílem této příručky je přiblížit vám náplň vaší
práce, ale také role ostatních pracovníků ve škole i na
dalších pracovištích, která jsou do vzdělávání dětí
zapojena a se kterými možná přijdete časem do kon-
taktu. Zároveň vás provedeme i podporou dětí, o které
ve školách pečujete. Tedy dětí s migrační (a mnohdy
i válečnou) zkušeností, které si teprve osvojují vyučo-
vací jazyk a postupně se stávají vícejazyčnými. Stejně
jako vy.

Situace to pro vás ani pro děti není jednoduchá, 3
věříme tedy, že i tyto základní informace vám dají ně-
jakou jistotu a oporu v jinak velmi složité a nejisté si-
tuaci.

Kdo je META, o. p. s.? Již od roku 2006 podporujeme 4
rodiny s migrační zkušeností v orientaci v českém
školství. Věnujeme se také metodické podpoře peda-
gogů, jak vícejazyčné děti začleňovat. Dlouhodobě
také podporujeme pedagogy ze zahraničí v uplat-
nění v oboru – tedy v postupném stávání se pedago-
gickými pracovníky i v českých školách. Mimo jiné
jsme v České republice zavedli tzv. dvojjazyčné asis-
tenty/asistentky pedagoga.

Pro vyučující i asistentky a asistenty již máme 5
mnoho zpracovaných materiálů, včetně učebnic češ-
tiny jako druhého jazyka nebo i e-learningů na vý-
uku češtiny pro děti a dospívající. Ty pro vás mohou
být v tuto chvíli také užitečné. Na situaci, kdy do škol
přichází velké množství asistentek i asistentů peda-
goga bez dostatečné znalosti vyučovacího jazyka, není

Введення

Милі асистенти та асистентки педагога, 1

Ми підготували комплексний інформаційний матеріал, 2
який має допомогти вам зорієнтуватися в чеській школі
та системі освіти, а також у вашій професії. Мета цього
посібника – дати вам загальне уявлення про вашу роботу,
а також про ролі інших працівників школи та інших пов'я-
заних з освітою дітей установ, з якими ви можете з часом
контактувати. Ми також проконсультуємо щодо підтримки
дітей, якими ви опікуєтесь у школі. Тобто дітей з досвідом
міграції (і часто війни), які тільки вивчають мову навчання
і поступово стають багатомовними. Так само, як і ви.

Ні для дітей, ані для вас ця ситуація не є легкою – тому 3
ми сподіваємося, що навіть ця базова інформація дасть вам
певне заспокоєння та підтримку в дуже складній та невиз-
наченій ситуації.

Хто ми? META, о. р. с. з 2006 року допомагає сім'ям з мі- 4
граційним досвідом орієнтуватися в чеській системі
освіти. Ми також займаємося методичною підтримкою
вчителів із-за кордону в їхній роботі в чеських школах.
Серед іншого, ми запровадили в Чеській Республіці так
званих двомовних асистентів/асистенток педагога.

Ми вже розробили багато матеріалів для вчителів 5
та асистентів/асистенток педагога, зокрема підручники
чеської як другої мови та e-learning інструменти для ви-
кладання чеської мови дітям та підліткам. Для вас вони
також можуть бути в цей час корисними. Ніхто не гото-
вий до ситуації, коли до шкіл приходить велика кількість
асистентів і асистенток педагога без достатнього знання
мови викладання. Фактично, це побудова нового типу під-
тримки, яка спрямована на підтримку адаптації новопри-
булих дітей. Психосоціальна підтримка, щоб діти (не лише
з України) почувалися в школі безпечно, щоб їх приймали
такими, якими вони є, і щоб їм було, до кого звернутися.

nikdo připraven. Vlastně se tím buduje nový typ podpory, která je zaměřená na podporu adaptace nově přichozích dětí. Na psychosociální podporu, aby se děti (nejen z Ukrajiny) cítily ve škole bezpečně, přijaté takové, jaké jsou, a měly se na koho obrátit. Vaše vícejazyčnost je velkou výhodou pro podporu výuky dětí v jejich mateřském jazyce. To znamená, že jim můžete pomoci pochopit učivo, kterému v češtině zatím nerozumí. Můžete také podpořit rozvoj jejich mateřského jazyka pravidelnou výukou ukrajinštiny. To vše záleží na domluvě s vedením školy a vyučujícími.

Realita ve školách je nová pro všechny – jak pro vás, nově přichozí z Ukrajiny, tak pro české vyučující – a mohou se objevovat nejistoty či nedorozumění. Mnoho škol nemá dosud s vícejazyčnými dětmi, ani asistentkami či asistenty pedagoga, dost zkušeností. V této příručce nabízíme vyzkoušené postupy a tipy na funkční nastavení spolupráce, ale nakonec je to vždy o domluvě mezi vámi a vyučujícími. Což mnohdy vyžaduje velkou trpělivost na všech stranách a ochotu ke kompromisu. Ne všechno je zkrátka ideální.

Tato příručka má dvojjazyčnou verzi, česká verze pro vás může sloužit jako jazyková podpora. Chceme tím podpořit vaši vícejazyčnost. Na závěr uvádíme i přehled základní terminologie (dvojjazyčný slovníček pojmů).

Text může sloužit zároveň jako podpora pro české vyučující, kteří s vámi budou pracovat. Můžete se společně podívat na tipy, co máte dělat a jak nastavit spolupráci, a společně diskutovat nabídnutá opatření či postupy. Je možné, že některé tipy nepůjde realizovat, proto je důležité nezapomínat na hlavní cíl: ulehčení adaptace a psychickou i emocionální podporu nově přichozích dětí z Ukrajiny.

Ať se vám to daří a je vám v tom dobře!

Kristýna Titěrová
programová ředitelka

Ваша багатомовність є великою перевагою для підтримки навчання дітей їхньою рідною мовою. Це означає, що ви можете допомогти їм зрозуміти матеріал, який вони ще не розуміють чеською. Ви також можете підтримувати розвиток їхньої рідної мови, регулярно навчаючи їх українською. Все це залежить від домовленості з керівництвом школи та вчителями.

Реальність у школах є новою для всіх – як для вас, ново-прибулих з України, так і для чеських педагогів – і можуть виникати невпевненість та недорозуміння. Багато шкіл все ще не має достатнього досвіду роботи ні з багатомовними дітьми, ані з асистентами чи асистентками педагога. У цьому посібнику ми ділимося перевіреними практиками та порадами щодо налагодження ефективної співпраці, але зрештою все завжди залежить від домовленості між вами та вчителями. Що часто вимагає від усіх сторін чимало терпіння і готовності до компромісів. Коротше кажучи, не все буде ідеально.

Цей посібник є двомовним. Чеська версія може послужити вам як мовна підтримка. Цим самим ми б хотіли підтримати вашу двомовність. Насамкінець ми надаємо перелік основних термінів (двомовний глосарій).

Цей текст також може служити підтримкою для чеських вчителів, з якими ви будете співпрацювати. Ви разом можете ознайомитися з порадами стосовно того, що ви маєте робити та як налагодити співпрацю, а також обговорити запропоновані заходи та порядок дій. Може статися так, що деякі поради не буде можливо реалізувати, тому важливо не забувати про головну мету: полегшення адаптації та психологічну підтримку новоприбулих дітей з України.

Нехай вам щастить!

Крістіна Тітерова
програмна директорка

O příručce

Dvojazyčná příručka, kterou právě čtete, vychází 11 z naší příručky *Asistujeme u dětí s odlišným mateřským jazykem. Praktická příručka pro asistenty a asistentky pedagoga v ZŠ*, kterou jsme vydali v roce 2022 a je dostupná na našich webových stránkách. Shrnuje přes 15 let našich zkušeností a naše hlavní metodické postupy. Obsahuje řadu tematických úkolů a otázek k zamyšlení či příklady ze situací z praxe a návody, jak je v nich možné postupovat. Vybrali jsme z ní to nejdůležitější, co se vám – ukrajinským asistentkám a asistentům pedagoga – může v praxi hodit.

Další materiál, ze kterého jsme při tvorbě této 12 dvojazyčné příručky vycházeli, je *Praktický rádce*. Jedná se o soubor dvojazyčných listů k nejčastějším situacím v oblasti vzdělávání vícejazyčných dětí a do příručky jsme si z něj vypůjčili informace obecnějšího rázu o systému českých škol, abychom praktické informace o roli a činnosti asistentek a asistentů pedagoga lépe zasadili do kontextu. I *Praktický rádce* je dostupný na našich webových stránkách.

O jazyku v příručce

Snažíme se používat genderově citlivý jazyk a vyvarovat 13 se používání generického maskulina. Tím spíše, že naprostou většinu osob, pro které a o kterých tuto příručku píšeme, tvoří ženy.

Rovněž nyní začínáme používat místo dřívějšího 14 označení „dítě s odlišným mateřským jazykem“ (OMJ) termín „vícejazyčné dítě“. K této změně jsme dospěli postupně na základě uvědomění, že místo upozorňování na odlišnost (tj. odlišný mateřský jazyk) je možné poukazovat na potenciál (tj. vícejazyčnost). A že změna terminologie může přispět ke změně vnímání těchto dětí, a to v pozitivním slova smyslu.

Про посібник

Двомовний посібник, який ви читаєте саме зараз, базується 11 на нашому посібнику “Асистуємо дітям з іншою рідною мовою”. Практичний посібник для асистентів та асистенток педагога в ЗШ, який ми видали в році 2022 доступний на наші сторінці. Посібник узагальнює понад 15 років нашого досвіду та основні методичні напрацювання. Він містить низку тематичних вправ і запитань для роздумів, а також приклади з практичних ситуацій і вказівки, як діяти далі. Ми відібрали з нього найважливіше, що може стати в пригоді вам, українським асистентам вчителів, на практиці.

Ще одним матеріалом, який ми використали при розробці цього двомовного посібника, є *Практичний посібник*. Це набір двомовних табличок про найпоширеніші ситуації в освіті багатомовних дітей, з яких ми запозичили більш загальну інформацію про чеську шкільну систему, щоб вписати практичну інформацію про роль і діяльність асистента вчителя в контекст. Практичний посібник також доступний на нашому веб-сайті. 12

Про мову в посібнику

Ми намагаємося використовувати гендерно чутливу мову 13 та уникати використання загальних маскулінних термінів. Тим більше, що переважна більшість людей, для яких і про яких ми пишемо цей посібник – це жінки.

Ми також починаємо використовувати термін “багатомовна дитина” замість колишнього терміну “дитина з іншою рідною мовою (ІРМ)”. Ця зміна відбулася поступово в результаті усвідомлення думки, що замість того, щоб вказувати на відмінності (тобто різну рідну мову), можна вказувати на потенціал (тобто багатомовність). І що зміна термінології може допомогти змінити сприйняття цих дітей у позитивний бік. 14

Seznam použitých zkratek

AP	asistent/asistentka pedagoga	15
ČDJ	čeština jako druhý jazyk	
ČR	Česká republika	
DAP	dvojazyčný asistent/asistentka pedagoga	
IVP	individuální vzdělávací plán	
MŠ	mateřská škola	
PLPP	plán pedagogické podpory	
PPP	pedagogicko-psychologická poradna	
SVP	speciální vzdělávací potřeby (ve smyslu žák/žákyně se speciálními vzdělávacími potřebami)	
ŠPP	školní poradenské pracoviště	
ŠPZ	školské poradenské zařízení	
SŠ	střední škola	
ŠVP	školní vzdělávací program	
UA AP	ukrajinský asistent pedagoga / ukrajinská asistentka pedagoga	
ZŠ	základní škola	

Перелік використаних скорочень

AP	асистент/асистентка педагога – АП	15
ČDJ	чеська як друга мова	
ČR	Чеська Республіка	
DAP	двомовний асистент/асистентка педагога – ДАП	
IVP	індивідуальний навчальний план	
MŠ	дитячий садок	
PLPP	план педагогічної підтримки	
PPP	педагогічно-психологічна консультація	
SVP	особливі освітні потреби – ООП (у сенсі учень/ учениця з особливими освітніми потребами)	
ŠPP	шкільний консультаційний центр	
ŠPZ	шкільні консультаційні установи	
ZŠ	середня школа	
ŠVP	шкільна навчальна програма	
UA AP	український асистент педагога / українська асистентка педагога	
ZŠ	початкова школа	

1. Práce asistenta/asistentky pedagoga (AP)

Záchranná služba, lepidlo, sluníčko, vlak – těmito i jinými výrazy popisují asistenti/asistentky pedagoga svoji roli ve třídách. Vaše práce je velmi pestrá a zajímavá, ale není vždy úplně snadná. Můžete být záchranná služba, která čeká na signál, aby vyrazila na pomoc tomu, kdo ji potřebuje. Můžete být zároveň lepidlem, které pomáhá tmelit kolektiv třídy. Můžete být sluníčkem, které zahřeje děti pochvalou a každého svou přítomností rozveselí. Nebo můžete být vlakem, který každého zaveze tam, kam se potřebuje dostat.

AP jsou podporou pro vyučující, v praxi ale také někdy působíte jako interkulturní pracovníci, tlumočníci nebo terapeuti, protože se pohybujete v pomyslném prostoru mezi vyučujícím, dítětem a rodiči. Přitom musíte reagovat na aktuální potřeby všech. Vaše pozice v komunikačním procesu mezi těmito aktéry může být poměrně komplikovaná. Zároveň ale můžete čerpat motivaci a pozitivní energii z blízkého vztahu s dětmi (a někdy i s rodiči), což vám může pomoci přijmout náročnější stránky vaší práce. Pro zvládnutí této různorodé pozice ve vzdělávacím procesu je důležité, abyste dobře rozuměli své roli a uměli si vymezit jasné osobní hranice.

Na druhou stranu je potřeba, aby i vyučující a vedení školy věděli, co je a co naopak už není v popisu práce AP. Rovněž je zapotřebí, aby si všichni byli vědomi toho, že AP jsou nepostradatelnými členy pedagogického sboru a celkově školního prostředí.

Vedení by mělo AP nastavit systematickou podporu (seznámení, vymezení pracovní náplně, průběžné evaluace, supervize apod.) a pečovat o to, aby mohli úspěšně zvládat svou činnost.

1. Робота асистента/асистентки педагога (АП)

Рятувальник, клей, сонце, потяг – такими та іншими виразами асистенти/асистентки педагога описують свою роль у класі. Ваша робота дуже різноманітна та цікава, але зовсім не завжди проста. Ви буваєте, як та швидка, що чекає сигналу, щоб вирушити на допомогу тому, хто її потребує. Також вам станеться бути тим клеєм, що допомагатиме зміцнювати класний колектив. Ви буваєте сонечком, яке зігріє дітей похвалою та кожного звеселить своєю присутністю. Або ви можете бути потягом, який кожного доставить туди, куди йому потрібно дістатись.

АП є підтримкою для викладачів, проте на практиці ви також інколи виконуєте роль міжкультурних працівників, перекладачів або терапевтів, оскільки перебуваєте в умовному просторі між учителем, дитиною та батьками. При цьому ви маєте відповідати на реальні потреби усіх. Ваша позиція в процесі комунікації між цими сторонами може бути доволі складною. Але в той же час ви можете черпати мотивацію та позитивну енергію з близьких стосунків з дітьми (а деколи – і з батьками), завдяки чому вам може бути легше прийняти інші вимогливі аспекти вашої роботи. Щоб впоратися з такою багатоплановою позицією в освітньому процесі важливо, щоб ви добре розуміли свою роль і вміли встановити чіткі особисті кордони.

Водночас необхідно, щоб і викладачі та керівництво школи знали, що входить до посадових обов'язків АП – та що до них, навпаки, не входить. Крім того, важливо, щоб усі усвідомлювали, що АП є незамінними членами педагогічної ради та шкільного середовища взагалі.

Керівництво мало би налагодити для АП систематичну підтримку (вступний інструктаж, визначення посадових обов'язків, поточне оцінювання, супервізія тощо) і дбати про те, щоб вони успішно справлялись зі своєю роботою.

1.1 NÁPLŇ PRÁCE AP

Základem práce AP je podpora vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), mezi které patří i vícejazyčné děti. Z velké části se jedná o přímou práci s těmito dětmi, tvorbu pomůcek a učebních materiálů, podporu vyučujících v organizační rovině i při výuce nebo při komunikaci s rodiči.

AP ale pomáhá s naplňováním vzdělávacích potřeb všech dětí ve třídě, tedy i dětí bez SVP. Hrajete důležitou roli v utváření dobrého klimatu třídy. Pracujete přímo s dětmi, znáte jejich aktuální rozpoležení, a proto dokážete poznat jejich potřeby. Věnujete jim více času a pozornosti než vyučující, proto dokážete zaznamenat i jejich méně jasné potřeby a na ně poté konkrétně nasměrovat svoji podporu. Rovněž příležitost trávit s dětmi čas ve třídě i o přestávkách vám pomáhá vyznat se v jejich vzájemných vztazích. Díky tomu můžete cíleně působit při práci s kolektivem a přispívat ke vzájemnému porozumění mezi dětmi.

V procesu začleňování vícejazyčných dětí působilte zejména ve dvou rovinách:

- 1) První je přímá účast ve výuce, kdy pomáháte vícejazyčným dětem překonávat jazykovou bariéru a dlouhodobě se snažíte docílit jejich osamostatnění. Podporujete je vytvářením pomůcek a materiálů na míru a umožňujete vyučujícím, aby se jim mohli individuálně věnovat apod.
- 2) Druhá rovina se odvíjí od vaší bližší znalosti vícejazyčného dítěte, díky které monitorujete jeho wellbeing. Sledujete jeho zapojení ve třídě, motivaci, uspokojení potřeb i to, zda má možnost projevit svobodně svůj jazykový a kulturní původ.

1.2 PŘÍMÁ A NEPŘÍMÁ ČINNOST

Činnost AP se rozděluje na přímou a nepřímou. Za přímou činnost se považuje vše, co vykonáváte při výuce. Do nepřímé činnosti pak spadá čas, který trávíte všim

1.1 ПОСАДОВІ ФУНКЦІЇ АП

Основою роботи АП є підтримка освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП), у тому числі і багатомовних дітей. Значною мірою це передбачає безпосередню роботу з цими дітьми, розробку допоміжних і навчальних матеріалів, підтримку вчителів на організаційному рівні та в навчальному процесі й спілкуванні з батьками.

Втім, АП допомагає в забезпеченні освітніх потреб усіх дітей у класі, тобто і дітей без ООП. Ви відіграєте важливу роль у формуванні сприятливого клімату в класі. Ви працюєте з дітьми напряму, вам відомий їхній поточний стан, і тому ви здатні розпізнати їхні потреби. Ви приділяете їм більше часу та уваги, ніж вчитель, і тому вмієте помітити їхні менш явні потреби і потім спрямовувати свою підтримку конкретно на них. Так само можливість проводити час в класі з дітьми ще й на перервах допомагає вам краще розумітися в їхніх взаєминах. Це дозволяє націлити вашу роботу з колективом і сприяти взаєморозумінню між дітьми.

У процесі інклюзії багатомовних дітей ви працюєте переважно на двох рівнях:

- 1) Перший – це безпосередня участь у навчальному процесі, де ви допомагаєте багатомовним дітям подолати мовний бар'єр і в довгостроковій перспективі працюєте над їхнім досягненням самостійності. Ви підтримуєте їх, створюючи особисті допоміжні й дидактичні матеріали і дозволяючи вчителям займатись ними індивідуально тощо.
- 2) Другий рівень спирається на вашу ближчу обізнаність із багатомовною дитиною, завдяки чому ви спостерігаєте за її добробутом. Ви слідкуєте за її активністю в класі, мотивацією, забезпеченням потреб, а також за тим, чи вона може вільно проявляти своє мовне та культурне походження.

1.2 ПРЯМА Й НЕПРЯМА РОБОТА

Робота АП поділяється на пряму й непрямую. Прямою роботою вважається все, що ви робите під час занять. До

ostatním: dozory na chodbách, přípravou pomůcek na výuku, kopírováním materiálů, komunikací s rodiči, organizací školních výletů, časem stráveným na třídních schůzkách apod.

Na pozici ukrajinského asistenta / ukrajinské asistentky při plném úvazku je stanovena přímá pracovní činnost na 36 hodin a nepřímá na 4 hodiny. Pro pozice asistentů pedagogů zaměstnaných přes podpůrné opatření je poměr přímé a nepřímé činnosti stanoven nařízením vlády č. 75/2005 Sb.¹ (ve znění novelizace nařízení vlády č. 195/2019). Obvykle se jedná o 10 % nepřímé činnosti ve prospěch přímé. Znamená to, že při plném úvazku (40 hodin týdně), by 32–36 hodin mělo být přímé činnosti a zbývající část úvazku by měla být činnost nepřímá (tj. 32 + 8, 36 + 4).

1.3 DVOJJAZYČNÝ/DVOJJAZYČNÁ AP (DAP)

Dvojazyčný asistent / dvojazyčná asistentka pedagoga (DAP) je asistent/asistentka kvalifikovaný/á pro práci s vícejazyčnými dětmi. Ovládá další jazyk, který je v ideálním případě společným komunikačním jazykem s dítětem, s nímž pracuje. Jeho přítomnost ve škole je velkým přínosem i v případě, že s vícejazyčnými dětmi nesdílí stejný jazyk.

DAP svou specializací naplňuje vzdělávací potřeby vícejazyčných dětí a zároveň jim pomáhá odbourávat psychickou zátěž, kterou jim nové školní prostředí přináší. Navazuje vztah důvěry mezi dítětem a školou, pomáhá dítěti překonávat frustraci z jazykové bariéry a pocitu osamělosti.

¹ Nařízením vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, v platném znění.

непрямої роботи входить час, який ви витрачаєте на все інше: чергування у коридорах, підготовка навчальних матеріалів, копіювання матеріалів, комунікація з батьками, організація шкільних екскурсій, час, проведений на батьківських зборах тощо.

Посада українського асистента / української асистентки на умовах повної зайнятості передбачає 36 годин прямої та 4 години непрямої роботи. Для посади АП, які були найняті в рамках заходу підтримки, співвідношення прямої та непрямої роботи встановлено Постановою Уряду № 75/2005 Зб. законів¹ (зі змінами, внесеними Постановою Уряду № 195/2019). Зазвичай ідеться про 10% непрямої роботи на користь прямої. Це означає, що при повній ставці (40 годин на тиждень) 32–36 годин би мали припадати на пряму роботу, а решта ставки – на роботу непряму (тобто 32 + 8, 36 + 4).

1.3 ДВОМОВНИЙ/ДВОМОВНА АП (ДАП)

Двомовний асистент / двомовна асистентка педагога (ДАП) – це асистент/asistentka, кваліфікований/-а для роботи з багатомовними дітьми. Він/вона володіє другою мовою, яка в ідеальному випадку є спільною мовою спілкування з дитиною, з якою він/вона працює. Його/її наявність у школі несе велику користь, навіть якщо він/вона не володіє спільною мовою з багатомовними дітьми.

Завдяки своїй спеціалізації, ДАП забезпечує освітні потреби багатомовних дітей, водночас допомагаючи їм позбуватися психічного навантаження, яке їм спричиняє нове шкільне середовище. ДАП налагоджує довіру між дитиною та школою, допомагає дитині подолати почуття самотності та фрустрацію через мовний бар'єр.

¹ Постановою Уряду № 75/2005 Зб. законів “Про визначення обсягу безпосередньої викладацької, безпосередньої виховної, безпосередньої спеціальної та безпосередньої педагогічно-психологічної діяльності педагогічних працівників”, зі змінами та доповненнями.

1.4 ROLE VYUČUJÍCÍCH A ROLE AP

Při vymezování konkrétní role a činnosti AP ve třídě hrají významnou úlohu vyučující. Nastavují způsob spolupráce s vámi, vymezují míru vašeho zasahování do výuky, do plánování a evaluace výuky i do hodnocení dětí. Jejich úkolem je sdílet s vámi cíle výuky a vyučovací strategie. Také by měli promyslet formu vašeho zapojení, aby bylo co nejefektivnější a co nejvíce podpůrné. Vaše práce by totiž měla vést jak k podpoře konkrétních dětí, tak i k dosažení stanovených cílů výuky u všech dětí.

Od vyučujících vychází nejen nastavení pravidel vaší spolupráce, ale také vytvoření prostředí vzájemné důvěry a bezpečí. Tomu nejvíce napomůže, když si společně vyjasníte vaše role a kompetence. Váš vztah by měl být profesionální a pokud možno partnerský.

TAB. Č. 1: Činnost a zodpovědnost vyučujících a AP

OBLAST	TŘÍDNÍ UČITEL/ UČITELKA	AP/DAP
Výuka	Vytváří obsah výuky a individuální vzdělávací plán (nebo plán pedagogické podpory) pro vícejazyčné dítě. Plánuje výuku a vykládá novou látku. Využívá AP při práci s celou třídou tak, aby se sám mohl/a individuálně věnovat vícejazyčnému dítěti.	Řídí se pokyny od vyučujícího. Pomáhá vyučujícímu s vytvářením individuálního vzdělávacího plánu pro vícejazyčné dítě. Pracuje s vícejazyčnými dětmi samostatně na úkolech domluvených s vyučujícím – např. pomáhá s vypracováním samostatné činnosti.

1.4 РОЛЬ ВЧИТЕЛІВ І РОЛЬ АП

Значну роль у процесі визначення конкретної ролі та роботи АП у класі відіграють викладачі. Вони налаштовують формат вашої співпраці, визначають ступінь вашого залучення до викладання, планування та оцінювання уроків та до оцінювання дітей. Їхнім завданням є ділитися з вами навчальними цілями та стратегіями. Також вони мають продумати форму вашої участі так, щоб вона була якомога ефективнішою та надавала максимальну підтримку. Це пов'язано з тим, що ваша робота має бути спрямована як на підтримку конкретних дітей, так і на досягнення визначених навчальних цілей усіма дітьми.

Від учителів залежить не лише встановлення правил вашої співпраці, а й створення атмосфери взаємної довіри та безпеки. Цьому найбільше сприяє, якщо ви спільно проясните ваші ролі та компетенції. Ваші стосунки мали би бути професійними і, наскільки можливо, партнерськими.

TAB. № 1: Діяльність та відповідальність вчителів і АП

СФЕРА	КЛАСНИЙ КЕРІВНИК / КЛАСНА КЕРІВНИЦЯ	АП/ДАП
Навчання	Розробляє зміст навчання та індивідуальний навчальний план (або план педагогічної підтримки) для багатомовної дитини. Планує уроки та пояснює новий матеріал. Використовує АП під час роботи з усім класом так, щоб самому/самій мати можливість приділити індивідуальну увагу багатомовній дитині.	Діє відповідно до вказівок вчителя. Допомагає вчителю у створенні індивідуального навчального плану для багатомовної дитини. Самостійно працює з багатомовними дітьми над завданнями, узгодженими з викладачем – наприклад, допомагає зі самостійною роботою.

OBLAST	TŘÍDNÍ UČITEL/ UČITELKA	AP/DAP	
Hodnocení	<p>Ve spolupráci s AP vyhodnocuje výsledky vícejazyčného dítěte, je oprávněn/a dítě známkovat.</p> <p>Hodnocení nastává s ohledem na individuální možnosti vícejazyčného dítěte, snaží se ho hodnocením správně motivovat.</p>	<p>Poskytuje vyučujícímu zpětnou vazbu o pokrocích i obtížích vícejazyčného dítěte.</p> <p>Hodnotí a podporuje dítě v dílčích úkolech (pochvalou, smajlíky apod.). AP nemůže známkovat děti.</p>	32
Informace	<p>Má přehled o informacích předávaných rodičům i jiným pedagogickým pracovníkům a pracovnícím, ručí za ně.</p> <p>Vede třídní dokumentaci (zapisuje do třídní knihy).</p>	<p>Komunikuje s dalšími vyučujícími a školním poradenským pracovištěm o potřebách vícejazyčných dětí.</p> <p>Vede dokumentaci o vícejazyčném dítěti (deník, portfolio, mapy učebního pokroku).</p>	33
Vícejazyčné děti	<p>Nastavuje vztahy ve třídě obecně, pečuje o klima, věnuje se vztahům mezi dětmi během třídnických hodin. Přípravuje seznamovací a adaptační aktivity při příchodu vícejazyčného dítěte do třídy.</p> <p>Za pomoci metodika/metodičky prevence dohlíží na realizaci preventivních programů a multikulturní výchovy.</p>	<p>Může řešit konkrétní jednotlivé konflikty mezi dětmi (obzvláště když se jedná o vícejazyčné dítě).</p> <p>Pomáhá vícejazyčným dětem při začleňování, dohlíží na to, jak se jim dlouhodobě daří (podává o tom zprávu vyučujícím).</p> <p>Sleduje vztahy ve třídě při neformálních aktivitách a o přestávkách.</p>	34

→

СФЕРА	КЛАСНИЙ КЕРІВНИК / КЛАСНА КЕРІВНИЦЯ	АП/ДАП	
Оцінювання	<p>Спільно з асистентом педагога оцінює досягнення багатомовної дитини, має право ставити оцінки.</p> <p>Встановлює оцінювання з урахуванням індивідуальних можливостей багатомовної дитини та оцінюванням намагається належним чином її заохотити.</p>	<p>Надає вчителю зворотний зв'язок щодо прогресу й труднощів багатомовної дитини.</p> <p>Оцінює та підтримує дитину поточно у виконанні частин завдань (похвалою, смайликами тощо). АП не має право виставляти оцінки.</p>	32
Інформація	<p>Має огляд інформації, що передається батькам та іншим педагогічним працівникам, відповідає за цю інформацію.</p> <p>Вede класову документацію (записує в класний журнал).</p>	<p>Комуникує з іншими вчителями та шкільним консультативним пунктом щодо потреб багатомовних дітей.</p> <p>Вede документацію про багатомовну дитину (щоденник, портфоліо, карти навчального прогресу).</p>	33
Багатомовні діти	<p>Налагоджує загальні відносини в класі, дбає про атмосферу, займається відносинами між дітьми під час класних годин. Підготовлює інтеграційні та адаптаційні заходи при приїзді багатомовної дитини до класу.</p> <p>За допомогою методиста/методистки з профілактики контролює виконання профілактичних програм та багатокультурного виховання.</p>	<p>Може вирішувати конкретні індивідуальні конфлікти між дітьми (зокрема, коли йдеться про багатомовну дитину).</p> <p>Допомагає багатомовним дітям у інтеграції, відстежує їхній довгостроковий прогрес (повідомляючи викладачів).</p> <p>Стежить за стосунками в класі під час неформальних заходів і на перервах.</p>	34

→

OBLAST	TŘÍDNÍ UČITEL/ UČITELKA	AP/DAP	
Komunikace s rodiči	Nastavuje a vede komunikaci s rodiči. Pomáhá AP nastavit systém a pravidla komunikace s rodiči. Organizuje a vede třídní schůzky. Domlouvá s AP, jaké informace může AP samostatně komunikovat s rodiči.	Komunikuje pravidelně s rodiči (v rámci domluvy s vyučujícím). Věnuje se poznání domácího prostředí vícejazyčného dítěte, pomáhá rodičům s poznáním fungování českého školství. Účastní se po domluvě s vyučujícím třídních schůzek. V kontaktu s rodiči vystupuje profesionálně a loajálně vůči škole i vyučujícím.	35

СФЕРА	КЛАСНИЙ КЕРІВНИК / КЛАСНА КЕРІВНИЦЯ	АП/ДАП	
Комунікація з батьками	Встановлює та забезпечує комунікацію з батьками. Допомогає AP налаштувати систему та правила комунікації з батьками. Організовує та проводить батьківські збори. Узгоджує з AP, яку інформацію він може самостійно передавати батькам.	Регулярно спілкується з батьками (за домовленістю з учителем). Обізнаний про домашнє середовище багатомовної дитини, допомагає батькам розбиратись в чеській шкільній системі. Бере участь у батьківських зборах за домовленістю з учителем. У спілкуванні з батьками виступає професійно та лояльно до школи та вчителів.	35

2. Český vzdělávací systém

2.1 PROSTŘEDÍ ŠKOLY

Škola má širokou škálu možností, jak podporovat vícejazyčnost a multikulturní prostředí. Důležité je uznat přítomnost všech dalších jazyků (nebo i dialektů) a viditelně prezentovat tuto vícejazyčnost ve školním prostředí. To stejné platí i o uznání, poznávání a představování různých kultur a zemí, ze kterých děti ve škole pocházejí.

Některé školy deklarují svoji podporu vícejazyčnosti tak, že poté, co zjistí, jaké jazyky užívají všichni členové komunity (tedy pedagogický sbor, děti i rodiče), názvy těchto jazyků napíší různými písmi a vše pak vyvěsí ve společných prostorách školy. Jiné školy si u vstupu vytvoří strom, na který vyvěsí dětmi vyrobené „listy“ s uvítáním v několika světových jazycích. Jinde zas do školní hymny zařadí pozdravy v jazycích dětí z dané školy.

Poznávání různých jazyků se v jedné škole ujalo ve formě měsíčníku věnovaného vždy právě jednomu jazyku, jinde se zavedly pravidelné jazykové dny věnované výuce základních frází v jiných jazycích používaných ve škole.

V souhrnu lze říci, že vícejazyčnosti vyjdeme vstříc systematickým poskytováním prostoru pro užívání mateřských jazyků ve školním prostředí (u dětí ve výuce, u rodičů např. zajištěním tlumočení). Rovněž praktikováním tradic a slavností z různých zemí a kultur, odkud děti pocházejí (např. projektové dny), za účasti rodičů. Pozitivní nastavení školního prostředí začíná už u maličků – třeba když škola vytvoří pro rodiče letáky s informacemi o přínosech vícejazyčného školního prostředí.

2. Чеська система освіти

2.1 ШКІЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Школа має широкий спектр можливостей для підтримки багатомовності та багатокультурного середовища. Важливо визнавати наявність усіх інших мов (або навіть діалектів) і помітно представляти цю багатомовність у шкільному середовищі. Те саме стосується визнання, пізнання та представлення різних культур та країн, з яких походять діти в школі.

Є школи, в яких підтримка багатомовності декларується так, що, з'ясувавши, які мови використовуються всіма членами спільноти (викладацьким складом, дітьми, батьками), вони пишуть різними шрифтами назви цих мов, та потім розміщують це у загальних приміщеннях школи. В інших школах біля входу створили дерево і розвісили на ньому зроблені дітьми „листя“ з привітаннями кількома мовами світу. Інші включили вітання мовами дітей своєї школи до шкільного гімну.

В одній школі вивчення різних мов набуло форми щомісячного журналу, кожного разу присвяченого одній мові, а в іншій були запроваджені регулярні мовні дні з вивченням основних фраз на інших мовах, якими розмовляють у школі.

Загалом можна сказати, що багатомовності можна сприяти систематичним наданням простору для вживання рідних мов у шкільному середовищі (для дітей у класі, для батьків, наприклад, шляхом надання перекладачів), а також практикуванням традицій та святкуванням свят різних країн та культур, з яких походять діти, і за участю батьків. Позитивне налагодження шкільного середовища починається з дрібниць – наприклад, якщо школа зробить для батьків листівки про переваги багатомовного шкільного середовища.

2.2 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Předškolní vzdělávání v ČR je určeno dětem od 3 do 6 let, mohou být však přijaty i děti 2leté. Podporuje výchovné působení rodiny a doplňuje je o specifické podněty. Vzdělávání v mateřské škole se řídí kurikulárním dokumentem *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*.

Předškolní ročník je povinný pro dítě, které do začátku školního roku dovrší 5 let, a je bezplatný. Kromě státních školek existují i MŠ soukromé nebo církevní. Rodiče mají právo výběru mateřské školy, vliv na výběr může mít i pedagogický směr, nabídka kroužků apod. Přednostně přijme dítě státní MŠ v místě bydliště (tzv. spádová škola).

Školní rok v MŠ začíná 1. září a oficiálně končí 31. srpna. Přesto značná část mateřských škol organizačně ukončuje provoz 30. června, některé MŠ zajišťují v době letních prázdnin (červenec a srpen) letní provoz, který se řídí zvláštními pravidly. Děti jsou ve třídách umístěny podle věku nebo jsou ve třídách věkově smíšených. Třídu o počtu max. 24–28 dětí vedou 2 vyučující. MŠ je řízena ředitelem/ředitelkou, který/á má odpovědnost za přijetí dítěte.

Spolupráce a komunikace rodičů s MŠ

Vyučující v MŠ obvykle konzultuje vše potřebné při osobním setkání s rodiči v době příchodu či vyzvedávání dětí nebo na domluvené schůzce (individuální nebo skupinová v podobě třídní schůzky rodičů, zpravidla na začátku roku). Pokud je dítě nemocné nebo z jiného důvodu nemůže přijít do MŠ, rodič ho telefonicky omluví nejpozději v době předpokládaného příchodu. Rodiče se také mohou domluvit s vyučujícími, aby jim zavolali v případě, že dítě bude v MŠ plakat. Fungovat může i komunikace prostřednictvím e-mailu.

Dítě do školy odvádí a z ní vyzvedávají rodiče nebo jimi pověřené osoby. Písemné pověření je uloženo ve

2.2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Дошкільна освіта в Чеській Республіці призначена для дітей від 3 до 6 років, але можуть бути прийняті і діти у віці від 2 років. Вона сприяє посиленню виховної діяльності сім'ї та певним чином її доповнює. Навчання в дитячому садку регулюється програмним документом "Рамкова навчальна програма для дошкільної освіти".

Дошкільний рік є обов'язковим для дитини, якій до початку навчального року виповнилося 5 років, і навчання у ньому є безкоштовним. Крім державних дитячих садків, існують також приватні або церковні МШ. Батьки мають право вибору дитячого садка, причому на вибір може також впливати педагогічний напрямок, пропозиція гуртків та ін. Найвищий пріоритет у прийомі дитина матиме в державному дитячому садку за місцем проживання (так звана територіальна школа).

Навчальний рік у дитячому садку починається 1 вересня і офіційно закінчується 31 серпня. Проте більшість дитячих садків закривається 30 червня, а деякі дитячі садки протягом літніх канікул (липень і серпень) організують літній режим роботи, який регулюється окремими правилами. Дітей розподіляють по групах відповідно до віку, або по різновікових групах. Групи з макс. 24–28 дітей ведуть 2 виховательки/вихователя. Керівництво дитячим садочком здійснює директор/директорка, який/яка відповідає за прийом дитини до садочка.

Співпраця та комунікація між батьками та МШ

Вихователь/вихователька дитячого садочку зазвичай обговорює з батьками все необхідне при особистих зустрічах: коли батьки приводять та забирають дітей, або під час домовленої зустрічі (індивідуальної чи групової, у формі батьківських зборів, зазвичай, на початку року). Якщо дитина захворіла або з інших причин не може прийти до садка, батьки мають повідомити про це по телефону не пізніше очікуваного часу приходу дитини. Батьки можуть також домовитись із вихователями/виховательками, щоб вони їм дзвонили у разі, якщо дитина в садочку плакатиме. Комунікація може також здійснюватись електронною поштою.

třídě, kterou dítě navštěvuje. Bez toho vyučující nikomu dítě nepředá!

Rodiče jsou povinni oznámit v MŠ předem známou nepřítomnost dítěte. Pokud není předem známá, musí tak učinit co nejdříve (např. nemoc).

2.3 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Na všechny děti pobývající dlouhodobě na území ČR ve věku 6–15 let (k začátku daného školního roku) se vztahuje povinná školní docházka do základní školy v rozsahu 9 let. Kromě toho je povinný také předškolní ročník MŠ (od 5 let). Školní docházka je kromě povinnosti zároveň i právem každého dítěte. Veřejné školy jsou bezplatné, na soukromých a některých církevních školách se platí školné.

Na rozdíl od jiných stupňů vzdělávání u ZŠ rodiče nemusí dokládat legální pobyt na území ČR. Nedostatečná znalost vyučovacího jazyka nikdy nesmí být důvodem odmítnutí žáka/žákyně školou.

Zanedbávání školní docházky je protizákonné a zabývá se jím Policie ČR a orgány sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD).

2.4 TYPY STŘEDNÍCH ŠKOL

Po absolvování 9 let povinné školní docházky navazuje možnost vzdělávání na střední škole (SŠ). Hlavní rozdělení SŠ je na obory s výučním listem a maturitní obory.

Výuční list je osvědčení vystavené na závěr 3letého učebního oboru po složení závěrečných zkoušek – ty mají teoretickou a praktickou část. Obory s výučním listem připravují absolventy na konkrétní řemesla (např. truhlář, kadeřník, kuchař-číšník). Toto vzdělání trvá obvykle 3 roky a opravňuje absolventy k výkonu dané profese; v některých případech také k založení živnosti a podnikání v daném oboru. Výuka zahrnuje odborný výcvik (praxi) a typicky se střídá

Приводити і забирати дитину з МШ можуть виключно батьки або ними довірені особи. Довіреність у письмовій формі зберігається в класі, який відвідує дитина. Без його наявності вихователі нікому не мають право віддати дитину!

Батьки зобов'язані заздалегідь повідомляти дитячий садок про наперед відому відсутність дитини. Якщо про неї не було відомо наперед, вони повинні зробити це якнайшвидше (наприклад, якщо дитина захворіла).

2.3 ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Усі діти віком від 6 до 17 років (станом на початок даного навчального року), які довгостроково перебувають у Чехії, підлягають обов'язковому відвідуванню початкової школи (9 років). Крім того, обов'язковим є дошкільний рік у дитячому садку (від 5 років). Відвідування школи є, крім обов'язку, також правом кожної дитини. Державні школи безкоштовні, у приватних та деяких церковних школах навчання платне.

На відміну від інших ступенів освіти, у випадку початкової школи (ZŠ) батьки не мають надавати дозвіл на перебування на території Чехії. Недостатнє знання мови навчання ніколи не може бути причиною відмови школи прийняти учня/ученицю.

Нехтування відвідуванням школи є незаконним, їм займається Поліція Чеської Республіки та органи соціального та правового захисту дітей (OSPOD).

2.4 ТИПИ СЕРЕДНІХ ШКІЛ

Після закінчення 9 років обов'язкової шкільної освіти є можливість продовження освіти в середній школі (SŠ). Основний поділ середніх шкіл – на програми зі свідоцтвом про присвоєння кваліфікації та на програми з атестатом зрілості.

Свідоцтво про присвоєння кваліфікації – це свідоцтво, яке видається після закінчення трирічної програми навчання успішним складенням випускних іспитів, що складаються з теоретичної та практичної частин. Програми зі свідоцтвом про присвоєння кваліфікації готують випускників до виконання конкретної професії (напр. тесляр,

1 týden praxe na pracovišti a 1 týden teoretické výuky ve škole. Tyto obory nabízejí střední odborná učiliště (SOU).

Maturita je série státních zkoušek, jejichž úspěšným absolvováním je zakončeno střední vzdělání a umožňuje další studium na jakémkoliv vysoké škole (VŠ) nebo vyšší odborné škole (VOŠ). Povinnou součástí zkoušek je vždy zkouška z českého jazyka a literatury, jednoho cizího jazyka a alespoň dvou dalších předmětů. Maturitní vzdělání trvá obvykle 4 roky. Dělí se na všeobecné – to nabízejí gymnázia – a na střední odborné – to nabízejí střední odborné školy (SOŠ).

Zatímco gymnázia jsou spíše obecnou přípravou na VŠ studium, SOŠ se už od začátku specializují a připravují žáky a žákyně na práci nebo návazné VŠ/VOŠ studium v konkrétních oborech (s maturitou z gymnázia i ze SOŠ je ale možné hlásit se na jakýkoliv VŠ obor). Druhů SOŠ je celá řada, např. zdravotnické školy, obchodní akademie, průmyslové a technické školy atd.

Maturitu je možné získat i po absolvování oboru zakončeného výučním listem. Slouží k tomu tzv. nástavbové studium – typicky 2 roky trvající navazující studium (např. obor podnikání) na učilišti. V rámci přijímacího řízení na maturitní obory se v 1. kole skládají jednotné přijímací zkoušky. Informace o dostupných oborech najdete na specializovaných portálech a na webech jednotlivých škol. Všechny vzdělávací obory mají svůj unikátní kód (například: Obchodní akademie 63-41-M/02). Kód je důležitý při výběru oboru a vyplňování přihlášky. Podle písmena v kódu snadno poznáte, o jaký typ vzdělání jde.

Jedna škola může nabízet i více typů vzdělání (např. jak obory maturitní, tak i s výučním listem), a to i s podobným zaměřením.

перукар, кухар-офіціант). Ця освіта зазвичай триває 3 роки та дає випускникам право працювати за фахом, у деяких випадках також займатися підприємницькою діяльністю у даній професії. Навчання включає професійну підготовку (практику), та зазвичай відбувається чергуванням тижня практики на робочому місці та тижня теорії в школі. Освіту за такими програмами надають середні спеціальні училища (SOU).

Іспит на атестат зрілості – це серія державних іспитів, успішним складанням яких завершується середній ступінь освіти. Атестат зрілості надає можливість продовжувати навчання у будь-якому ВНЗ (VŠ) або Вищій спеціальній школі (VOŠ) Чехії. Обов'язковим елементом іспитів на атестат завжди є іспити з чеської мови та літератури, з однієї іноземної мови та з принаймні двох інших предметів на вибір учня/учениці. Навчальні програми з атестатом зрілості тривають зазвичай 4 роки. Вони поділяються на загальні – їх пропонують гімназії (gymnázia) – та на середні спеціальні – їх пропонують Середні Спеціальні Школи (SOŠ).

Тоді як гімназії надають, скоріше, загальну підготовку до навчання у ВНЗ, програми SOŠ від початку спеціалізовані та готують студентів до роботи за певним фахом або до подальшого навчання за даним фахом у VŠ/VOŠ. Втім, атестат зрілості як після гімназії, так і після SOŠ надає право вступати на будь-яку спеціальність ВНЗ. SOŠ пропонує цілу низку напрямів підготовки: медичні школи, торгові академії, промислово-технічні технікуми та ін.

Отримати атестат зрілості можна і після закінчення програми зі свідоцтвом про присвоєння кваліфікації. Для цього в училищах (SOU) існують програми продовження навчання (nástavbové studium), що тривають, як правило, 2 роки – наприклад, за спеціальністю Підприємництво. Для вступу на програми з атестатом зрілості в рамках вступних процедур в першому турі складається єдиний вступний іспит. Інформацію про доступні програми підготовки можна знайти на спеціалізованих порталах та сайтах конкретних шкіл. Всі освітні програми мають унікальний код (наприклад, Obchodní akademie 63-41-M/02). Код потрібний для вибору спеціальності та при заповненні заяви на вступ. За літерою в коді можна ідентифікувати, до якого типу освіти належить програма.

2.5 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

Pro začleňování žáků a žákyň do vzdělávání jsou pro podporu dětí a pedagogů/pedagožek, kteří s nimi pracují, zřizována **školská poradenská zařízení**. Pro většinu žáků a žákyň je tímto zařízením **pedagogicko-psychologická poradna (PPP)**.

Služby poraden (i všech ostatních poradenských zařízení) jsou pro všechny žáky a žákyně bezplatné. Poradna nesmí zájemce o službu odmítnout. Je potřeba, aby dítě do poradny objednal rodič. Může to být i na doporučení školy. Škola před vyšetřením poradně také dodá tzv. školní dotazník. Vzhledem k velké vytíženosti poraden může být objednáci lhůta až několik měsíců; i proto je dobré s objednááním neotálet. Vyšetření může trvat i kolem 3 hodin.

Dítě a zákonný zástupce jsou v nejbližším možném termínu pozváni k vyšetření. To provádí odborní zaměstnanci poraden – psychologové/psycholožky a speciální pedagogové/pedagožky. Součástí vyšetření je rozhovor s rodičem a dítětem a testy zaměřené na osvojené dovednosti a schopnost učení. Vyšetření také může odhalit případné další potíže, které by dítě mohlo mít, jako například poruchy učení, poruchy soustředění apod.

Aby mohlo vyšetření splnit svůj účel, je u vícejazyčných žáků a žákyň obvykle nutné zajistit služby tlumočnické/tlumočnice, aby dítěti byly přeloženy pokyny a zadání a v případě potřeby zajištěna komunikace s rodiči. Informace o tom, jak lze zajistit tlumočnické služby, naleznete například na našem portále www.inkluzivniskola.cz v sekci Komunikace s rodiči.

Poradna nejpozději do 1 měsíce předá rodiči **zprávu** z vyšetření a zároveň vydá **doporučení pro školu**. Zprávu dostanou pouze rodiče a je obsažnější. Doporučení je zároveň odesláno i škole a neobsahuje konkrétní diagnózy a podrobnosti o stavu dítěte, pouze doporučení pro práci s ním a potřebná konkrétní opatření.

Doporučení poradenského zařízení je pro školu **závazné**. Zároveň škole automaticky **umožňuje získat finance** na zajištění doporučených opatření.

Одна школа може надавати одразу декілька типів освіти (напр., як програми з атестатом, так зі свідоцтвом), і вони можуть бути схожого напрямку.

2.5 ШКІЛЬНІ КОНСУЛЬТАЦІЙНІ УСТАНОВИ

Для інтеграції учнів і учениць до навчання і для підтримки вчителів/вчительок, які з ними працюють, існують **шкільні консультаційні установи (ŠPZ)**. Для більшості учнів і учениць таким закладом є **педагогічно-психологічна консультація (PPP)**.

Послуги PPP (та всіх інших ŠPZ) є безкоштовними для всіх учнів і учениць. PPP не може відмовити особі, яка до них звернулась. Записувати дитину на прийом до ŠPZ має один з батьків. Консультацію може також рекомендувати школа. Крім того, школа перед обстеженням надає установі так звану “шкільну анкету”. Через високу завантаженість PPP термін замовлення може становити до 4 місяців; тому із записом на прийом не варто зволікати. Обстеження може тривати близько 3 годин.

Дитину та законного представника запрошують на обстеження в найкоротший термін. Обстеження проводять фахівці центру – психологи/психологині та педагоги-дефектологи. Обстеження включає бесіду з батьками й дитиною а також тести, спрямовані на засвоєні навички й здатність до навчання. Обстеження також може виявити будь-які інші проблеми, які можуть бути у дитини, наприклад, розлади навчання, проблеми з увагою тощо.

Для мети обстеження багатомовних учнів і учениць зазвичай необхідно забезпечити перекладача/перекладачку, який/яка перекладатиме дитині інструкції та завдання та у разі необхідності забезпечує комунікацію з батьками. Інформацію про те, як забезпечити послуги перекладача, можна знайти, наприклад, на нашому порталі www.inkluzivniskola.cz у розділі “Komunikace s rodiči”.

Консультаційна установа не пізніше ніж за місяць передасть батькам **звіт** про результати обстеження, а також надасть **рекомендації для школи**. Звіт є більш детальним, і його отримують тільки батьки. Рекомендація надсилається до школи і не містить конкретних діагнозів

TAB. Č. 2: Školská poradenská zařízení

ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ (ŠPZ)	SLUŽBY	
Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)	Zajišťuje širokou škálu poradenských služeb pro děti od předškoláků až po střední školu; zajišťuje také podporu a metodické vedení školám.	61
Speciálně pedagogické centrum (SPC)	Funguje podobně jako PPP, ale zajišťuje podporu žáků a žáků se závažnějším postižením (například dětí s tělesným či smyslovým postižením).	62
Středisko výchovné péče (SVP)	Nabízí aktivity pro pomoc dětem s výchovnými problémy a jejich rodičům.	63

2.6 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

V českém vzdělávacím systému spadají všichni žáci a žákyně s nedostatečnou znalostí českého jazyka (tedy nejen cizí státní příslušníci) mezi tzv. žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (viz § 16 zák. č. 561/2004 Sb., školského zákona, v platném znění). Díky tomu mohou být ve vzdělávání podpořeni konkrétními opatřeními. Legislativa stanovuje 5 stupňů podpůrných opatření podle závažnosti potřeb žáka a intenzity potřebné podpory (vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními potřebami).

Nejnižší 1. stupeň přitom realizuje sama škola a vytváří k němu **plán pedagogické podpory**. Pro vyšší stupně opatření (z nichž už plyne i nárok na finanční prostředky) je nutné, aby je doporučilo školské poradenské zařízení. Pro většinu žáků a žáků je tímto zařízením **pedagogicko-psychologická poradna (PPP)**; pro děti se závažnějším postižením pak speciálně pedagogické centrum (SPC). Na základě

ta podrobiць про стан дитини, лише рекомендації щодо роботи з нею та необхідності конкретних заходів підтримки.

Для школи рекомендація консультаційної установи є **обов'язкова**. Водночас, вона автоматично **дозволяє школі отримати фінансування** для забезпечення рекомендованих заходів.

TAB. №.2: Шкільні консультаційні установи

ШКІЛЬНІ КОНСУЛЬТАЦІЙНІ УСТАНОВИ (ŠPZ)	ПОСЛУГИ	
Педагогічно-психологічна консультація (PPP)	Надає широкий спектр консультаційних послуг для дітей від дошкільнят до учнів середньої школи; також забезпечують підтримку та методичне керівництво школам	61
Спеціальний педагогічний центр (SPC)	Працює подібно до PPP, але надає підтримку учням з більш серйозними вадами (наприклад, учням з фізичними або сенсорними вадами).	62
Центр виховної допомоги (SVP)	Пропонує заходи для допомоги дітям з виховними проблемами та їхнім батькам	63

2.6 ЗАХОДИ ПІДТРИМКИ

У чеській системі освіти всі учні з недостатнім знанням чеської мови (тобто не лише громадяни інших країн) належать до так званих учнів з особливими освітніми потребами (див. § 16 Закону. 561/2004 Зб. законів “Про освіту” зі змінами та доповненнями). Завдяки тому вони можуть отримати підтримку у навчанні за допомогою конкретних заходів. Законодавство передбачає 5 рівнів підтримки відповідно до серйозності потреб учня та інтенсивності необхідної підтримки (Указ 27/2016 Зб. законів “Про навчання учнів з особливими потребами”).

tohoto doporučení škola vytváří individuální vzdělávací plán (IVP).

Přehled některých podpůrných opatření pro vícejazyčné žáky/žákyně:

- individuální vzdělávací plán; plán pedagogické podpory, 66
- až 3 hodiny češtiny jako druhého jazyka týdně navíc, 67
- asistent/asistentka pedagoga, 68
- úprava učiva a hodnocení, 69
- speciální učebnice a pomůcky, 70
- uzpůsobení podmínek přijímacích zkoušek na SŠ, případně při skládání maturitní zkoušky, 71
- a další. 72

Individuální vzdělávací plán (IVP)

Pro žáka/žákyni je na základě doporučení vytvořen **individuální vzdělávací plán (IVP) nebo plán pedagogické podpory (PLPP)**, s nímž musí být před začátkem jeho realizace **rodič podrobně seznámen** a dát **písemný souhlas** s jeho zněním. Tento plán je naplňován ve škole dítěte. Je proto klíčová součinnost školy. Pracovníci/pracovnice poradny také do školy pravidelně docházejí a průběh poskytovaných opatření a pokroky dítěte s vyučujícími vyhodnocují a konzultují. Na základě toho je plán průběžně aktualizován podle potřeb dítěte. 73

Найнижчий, 1-ий рівень реалізує сама школа і створює для нього **план педагогічної підтримки**. Для вищих рівнів заходів (з яких вже впливає право на фінансові ресурси) необхідно, щоб вони були рекомендовані шкільною консультаційною установою. Для більшості учнів таким закладом є **педагогічно-психологічна консультація (PPP)**; для учнів з більш важкими вадами – спеціально педагогічний центр – спеціально педагогічне centrum (SPC). На основі цієї рекомендації школа створює індивідуальний навчальний план (IVP). 65

Огляд деяких заходів підтримки для багатомовних учнів/учениць:

- індивідуальний навчальний план; план педагогічної підтримки, 66
- до 3 додаткових годин чеської як другої мови на тиждень, 67
- асистент/асистентка педагога, 68
- зміна навчального обсягу та оцінювання, 69
- спеціальні підручники та допоміжні матеріали, 70
- пристосування умов вступних іспитів до середньої школи, або при здачі іспиту на атестат зрілості, 71
- ... та інші. 72

Індивідуальний навчальний план (IVP)

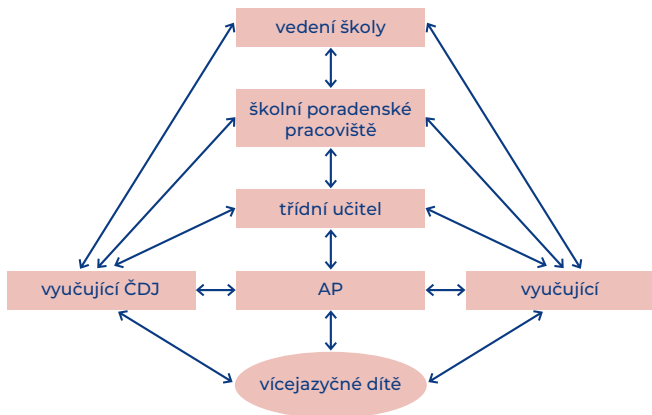
Для учня/учениці на підставі рекомендації створюється **індивідуальний навчальний план (IVP) або план педагогічної підтримки (PLPP)**, з яким **батьки мають детально ознайомитись** та до початку його виконання дати **письмову згоду** з його змістом. Цей план виконується у школі учня. Тому співпраця школи є ключовою. Робітники/робітниці центрів консультації також регулярно приходять до школи для оцінки і консультації з вчителями щодо наданих заходів та прогресу учня. На підставі цього план постійно оновлюється, відповідно до потреб дитини. 73

3. AP ve škole s vícejazyčnými dětmi

3.1 VÝZNAM SPOLUPRÁCE PŘI PODPOŘE VÍCEJAZYČNÝCH DĚTÍ

- Vzdělávání vícejazyčných dětí bude úspěšné jen tehdy, 74
pokud budou spolupracovat všichni, kdo se na něm po-
dílejí. Společné úsilí bude ku prospěchu všem. Pro vaši
práci a vaše působení ve škole je potřeba dobře si nastavit
vztahy a spolupráci na několika různých úrovních:
- s vedením školy (ředitel/ředitelka, zástupce/zá- 75
stupkyně),
 - s vyučujícími, 76
 - s pracovníky a pracovníci školního poraden- 77
ského pracoviště (ŠPP),
 - s vyučujícími češtiny jako druhého jazyka (ČDJ), 78
 - s vícejazyčnými dětmi i jejich rodiči. 79

SCHÉMA Č. 1: Spolupráce ve škole²

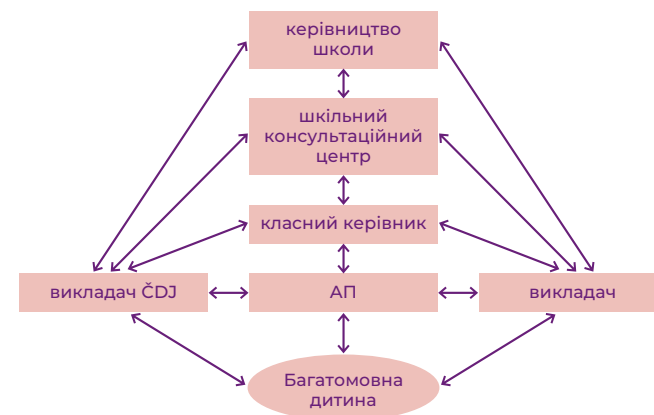
2 TITĚROVÁ, K. Spolupráce ve škole. Grafická úprava Matěj Růžička, 2022.

3. AP у школі з багатомовними дітьми

3.1 ЗНАЧЕННЯ СПІВПРАЦІ В ПІДТРИМЦІ БАГАТОМОВНИХ ДІТЕЙ

- Навчання багатомовних дітей буде успішним лише тоді, 74
коли всі учасники процесу працюватимуть разом. Спільні
зусилля принесуть усім. Для вашої повноцінної роботи
в школі вам потрібно добре налагодити стосунки та спів-
працю на кількох різних рівнях:
- із керівництвом школи (директор/директорка, за- 75
ступник/заступниця),
 - зі вчителями, 76
 - зі співробітниками шкільного консультаційного 77
центру (ŠPP),
 - з викладачами чеської як другої мови (ČDJ), 78
 - з багатомовними дітьми та їхніми батьками. 79

СХЕМА №. 1: Співпраця у школі²

2 Джерело: ТИТЄРОВА, К. Spolupráce ve škole. Графічне редагування Матей Ружічка, 2022.

3.2 AP A VEDENÍ ŠKOLY

Pro vás je důležité, abyste si od počátku společně ujasnili, jaké jsou vaše kompetence a přesná náplň práce ve škole. Konkrétně je pro vás zásadní vědět následující:

- **pracovní podmínky, plat:** zařazení do platové třídy, typ práce (pracovní smlouva, DPP, DPČ), rozsah úvazku, práce na dobu určitou/neurčitou, z čeho je pozice financována (z projektu, podpůrného opatření apod.), možné příplatky (osobní ohodnocení, prémie, odměny), poměr přímé a nepřímé činnosti, 81
- **obecná charakteristika třídy a dětí:** ročník, složení třídy, potřeby dětí, 82
- **zázemí:** osobní místo (kam si dávat oblečení, pomůcky, materiály), 83
- **orientace v budově:** tiskárna, jídelna – možnost stravování, knihovna, pomůcky pro asistenční práci, toalety, sborovna nebo místo, kde jsou informativní materiály pro zaměstnankyně a zaměstnance školy, 84
- **zaměstnanecké výhody:** příspěvky na kulturu, sport, zdraví, výjezdy apod., 85
- **školní systém:** přístup k e-mailu nebo školní aplikaci (vykazování docházky, školní kalendář – porady, schůzky s rodiči apod.), každá škola má jiný informační kanál (např. Bakaláři, Škola On-Line apod.), 86
- **klíče:** přístup do budovy, tříd a kabinetů, 87
- **kolegové:** třídní učitel/učitelka, ostatní vyučující, školní speciální pedagog/pedagožka, výchovný poradce / výchovná poradkyně, koordinátor/koordinátorka inkluze, vychovatelé/vychovatelky apod., 88
- **dokumentace:** seznámení se školním řádem a školním vzdělávacím programem (ŠVP). 89

3.3 AP A VYUČUJÍCÍ

Dobře nastavená a fungující spolupráce mezi vámi a vyučujícími je zásadní pro efektivní podporu 90

3.2 АП ТА КЕРІВНИЦТВО ШКОЛИ

Вам дуже важливо з самого початку разом прояснити ваші посадові обов'язки та точний опис роботи в школі. Зокрема, вам необхідно знати наступне:

- **умови праці, заробітна плата:** категорія оплати, тип роботи (трудоий договір, контракт на виконання робіт, договір про трудову діяльність), розмір ставки, строкова/постійна зайнятість, як фінансується посада (проект, заходи підтримки тощо), можливі додаткові виплати (персональне визнання, премії, бонуси), співвідношення прямої та непрямої роботи, 81
- **загальна характеристика класу та дітей:** рік навчання, склад класу, потреби учнів, 82
- **облаштування:** власне місце (де залишити одяг, приладдя, матеріали), 83
- **орієнтація в будівлі:** друкарня, їдальня – можливість харчування, бібліотека, приладдя для роботи асистента, туалети, учительська кімната або місце, де знаходяться інформаційні матеріали для працівників і працівниць школи, 84
- **пільги для працівників:** надбавки на культуру, спорт, здоров'я, подорожі тощо, 85
- **шкільна система:** доступ до електронної пошти або шкільного додатку (звітування про присутність, шкільний календар – зустрічі, батьківські збори тощо), кожна школа має свій інформаційний канал (наприклад, Bakaláři, School OnLine і т.д.), 86
- **ключі:** доступ до будівлі, класів та кабінетів, 87
- **колеги:** класний керівник/керівниця, інші вчителі, шкільний спеціальний педагог/педагогиня, консультант/консультантка з вихови, координатор/координаторка з інклюзії, вихователі/виховательки тощо, 88
- **документація:** ознайомлення з правилами школи та шкільною навчальною програмою (ŠVP). 89

3.3 АП ТА ВЧИТЕЛІ

Гарно налагоджена співпраця між вами та вчителями має важливе значення для ефективної підтримки багатомовних 90

vícejazyčných dětí. Spolupráce by měla být dobrovolná, rovnocenná a založená na stejném cíli. AP s vyučujícími by měli tvořit tandemovou dvojici, která se navzájem podporuje, doplňuje a spolupracuje na základě partnerství. Každý může dosáhnout této harmonie v jiném okamžiku.

Proces utváření vztahu a spolupráce mezi vámi ale nemusí být vždy jednoduchý. V praxi se může stát, že vyučující budou vnímat AP různě. Mohou mít pocit, že další osoba ve třídě je může kontrolovat, sledovat, jak a co učí, apod. Pro někoho může být obtížné vnímat AP jako kvalifikovaného kolegu či kolegyni, tj. jako rovnocenného partnera.

V tomto kontextu je důležité si uvědomit, že někteří vyučující se setkávají s pozicí AP ve výuce poprvé, a tedy dosud nemají žádné zkušenosti se spoluprací. Spolupráce při výuce přitom vyžaduje specifické dovednosti, ale i větší čas na plánování. To všem vyučujícím nemusí být hned blízké. Navíc je tématu spolupráce a roli AP ve výuce při pedagogické přípravě (studiu) věnováno stále málo prostoru.

Navázání spolupráce AP s vyučujícími probíhá jinak na prvním a jinak na druhém stupni ZŠ a na střední škole. Na prvním stupni se většinou setkáte pouze s jedním třídním učitelem/učitelkou. To dost zjednodušuje proces nastavení spolupráce. Máte více společného času a možností, kdy se vzájemně sladit.

Na druhém stupni a střední škole se střídá více vyučujících, kteří s daným dítětem ve výuce celkově tráví méně času. Stejně nastavení pravidel spolupráce je však potřeba iniciovat s každým vyučujícím, ačkoliv právě na rozdíl od prvního stupně pro ně může být význam komunikace a spolupráce s AP méně zřejmý. Také pro vás je navázání spolupráce s tolika vyučujícími časově náročné, ale pro vaši vlastní práci zcela nezbytné.

Stejně tak je důležitá i spolupráce s vyučujícími českého jazyka jako druhého jazyka (ČDJ), pokud ve škole učí. I když jim nebudete asistovat ve výuce, i tak je potřeba vědět, jak vícejazyčné dítě v hodinách ČDJ spolupracuje, jaké dělá pokroky, jaká témata se učí

дітей. Співпраця має бути добровільною, рівною і ґрунтуватися на спільній меті. АП мали би утворювати зі вчителями пару-тандем, в якій вони підтримують одне одного, взаємодоповнюють та працюють на основі партнерства. Досягти такої гармонії кожен може в різний момент.

Однак процес налагодження відносин і співпраці між вами не обов'язково проходитиме легко. На практиці вчителі можуть сприймати АП по-різному. Їм може здаватися, що інша людина в класі може контролювати їх, стежити за тим, як і чого вони навчають тощо. Декому може бути важко сприймати АП як кваліфікованого колегу, тобто як рівноправного партнера.

У цьому контексті важливо зазначити, що деякі вчителі вперше стикаються з позицією асистента вчителя і тому не мають досвіду такої співпраці. Спільне викладання вимагає певних навичок, а також більше часу на планування. Не всі вчителі відразу будуть в цьому добре розбиратись. Крім того, темі співпраці та ролі АП у навчальному процесі все ще приділяється мало простору в програмах педагогічної підготовки (навчання).

Налагодження співпраці АП з вчителями відбувається на кожному ступені освіти по-різному – на першій та другій ступенях початкової школи та в середній школі. На першому ступені ви зіткнетесь, як правило, з одним класним керівником/керівницею. Це робить процес налагодження співпраці значно простішим. У вас більше спільного часу та можливостей для того, щоб краще злагодитись одне з одним.

На другому ступені та в середній школі вже чергується декілька вчителів, які в цілому з кожним учнем проводять менше навчального часу. Проте, з кожним викладачем необхідно ініціювати ті самі процедури налаштування співпраці, хоч, на відміну від першої ступені, значення комунікації та співпраці з АП може бути для них менш очевидним. І для вас налагодження співпраці з такою кількістю людей вимагатиме багато вашого часу, але це абсолютно необхідно для вашої власної роботи.

Не менш важливою є співпраця з учителями чеської як другої мови (ČDJ), якщо вони викладають у школі. Хоча ви і не асистуете їм безпосередньо при викладанні, вам все одно необхідно знати, як багатомовна дитина співпрацює на уроках ČDJ, який у неї прогрес, які теми вона вже

a bude učit. Také můžete vyučující ČDJ poprosit o výsledky z jazykové diagnostiky, abyste věděli, na jaké úrovni se vícejazyčné dítě nachází.

3.4 AP A RODIČE

Na vytvoření vztahu mezi vámi a rodiči by se vždy alespoň na začátku měl/a podílet třídní učitel/učitelka. Za vzdělávání dítěte je totiž primárně zodpovědný vyučující. S rodiči byste měli komunikovat vždy v souladu s tím, na čem se nejprve domluvíte s vyučujícím. Průběžně byste ho pak měli informovat o veškeré vaší komunikaci s rodiči.

Na začátku je vhodné si domluvit společnou schůzku, které se zúčastníte vy, třídní učitel/učitelka a rodiče. Na této schůzce si společně nastavíte způsoby vzájemné komunikace tak, aby vyhovovaly všem zúčastněným (e-mail, školní komunikační kanál, telefon, osobní konzultace, dopisovací sešit apod.). Zvažte, zda rodičům dávat své osobní telefonní číslo, nebo si nastavte čas, kdy vám mohou volat.

Situace na straně rodičů nemusí být vždy snadná. Můžete se setkat s tím, že mají časově náročné zaměstnání, aby uživili rodinu, nebo mohou mít výčitky z toho, že děti přestěhovali do nové země. Neznají školní prostředí v ČR, mají potíže s porozuměním, představovali si situaci jinak. Mnohdy také bojují s tím, že jejich rodinná situace je nestandardní – mají komplikované rodinné vztahy, zvykají si na sloučení rodiny, nebo se naopak rozvádějí. Situace mohou být různé, zkuste se vcítit i do rodičů.

AP má k rodině vícejazyčného dítěte často blízký vztah. Přestože je zřízení této pozice v systému většinou vázáno na konkrétní dítě, někdy je potřebné rodičům připomínat, že nejste osobním asistentem/asistentkou jejich dítěte. Dále je třeba si s rodiči ujasnit, že vaše přítomnost a podpora ještě nezaručuje, že bude jejich dítě ve škole úspěšné. Vaše role je být nápomocní vyučujícímu ve vzdělávání všech dětí ve třídě. Nakolik bude vícejazyčné dítě prospívat, záleží na jeho snaze,

пройшла і що вивчатиме далі. Ви також можете попросити вчителя ČDJ про результати мовної діагностики, щоб знати, на якому рівні знаходиться багатомовна дитина

3.4 АП ТА БАТЬКИ

Класний керівник/керівниця мали б завжди брати безпосередню участь у налагодженні відносин між вами та батьками, принаймні на початковому етапі. Оскільки саме викладач несе головну відповідальність за навчання дитини, ви мали б комунікувати з батьками завжди відповідно до того, про що ви попередньо домовитесь з викладачем. Надалі треба, щоб ви інформували їх про усю вашу поточну комунікацію з батьками.

На початку доцільно організувати спільну зустріч за участю вас, класного керівника/керівниці та батьків. На цій зустрічі ви разом визначите способи комунікації таким чином, щоб вони влаштували всі сторони (електронна пошта, шкільний канал зв'язку, телефон, особисті консультації, записи в зошиті тощо). Подумайте, чи ви будете давати батькам свій особистий номер, або визначте певні часи, коли вони можуть вам зателефонувати.

Ситуація з боку батьків не завжди може бути простою. Ви можете зіткнутися з випадками, коли в батьків буде замало часу через вимогливу роботу, необхідну для підтримки сім'ї, або вони переживатимуть провинку за те, що вони перевезли дітей до нової країни. Вони не орієнтуються в чеському шкільному середовищі, мають труднощі з порозумінням, вони могли уявляти собі ситуацію по-іншому. Часто стається, що вони переживають труднощі через нестандартну сімейну ситуацію – можуть бути складні стосунки в родині, чи вони звикають до возз'єднання сім'ї, або, навпаки, розлучаються. Ситуації можуть бути різними, намагайтесь ставитись до батьків із розумінням.

У АП часто близькі стосунки з родиною багатомовної дитини. Попри те, що, з точки зору системи, відкриття вашої посади зазвичай прив'язане до конкретної дитини, іноді треба нагадати батькам, що ви не є особистим асистентом/асистенткою їхньої дитини. Також важливо пояснити батькам, що ваша наявність і підтримка не гарантує

podpoře rodiny a vhodně nastavených systémových podmínkách ze strany školy. Pokud rodiče spatřují nedostatky v podpůrných opatřeních, které má jejich dítě předepsané, jejich stížnosti neřešíte vy, ale nasměrujete je buď na pedagogicko-psychologickou poradnu, nebo speciálního pedagoga/speciální pedagoga ve vaší škole (pokud tam působí).

Co si potřebujete domluvit s rodiči vícejazyčného dítěte? 100

- OSLOVOVÁNÍ:** Zvolte si, jak chcete být rodiči oslovení (tykání nebo vykání, pane asistente / paní asistentko nebo křestním jménem). 101
- SPOLEČNÉ KONZULTACE:** Domluvte si, jakým způsobem si budete průběžně předávat informace o vzdělávání dítěte. Nastavte si udržitelné hranice v komunikaci (večerní volání na osobní telefon, práce o víkendu). 102
- PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA VÝUKU:** Sdělte, jaké pomůcky potřebuje dítě do výuky (tužky, pravítka, věci na výtvarnou výchovu, na tělocvik, přezůvky apod.). Předejte rozvrh hodin bez zkratk (M, ČJ) a přiřte také, jaké učebnice potřebuje. 103
- KOMPETENCE AP:** Vysvětlete zřetelně rodičům rozdíl mezi prací vyučujících a AP, s čím se mají na koho obracet. 104
- INFORMACE O DÍTĚTI:** Je něco, co potřebujete o jeho vzdělávání vědět? 105

успіх дитини в школі. Ваша роль полягає в підтримці вчителя у навчанні всіх дітей у класі. Те, який в багатомовній дитини буде прогрес, залежить від її зусиль, підтримки сім'ї та від відповідно налагоджених системних умов зі сторони школи. Якщо батьки вважають, що в заходах підтримки, призначених їхній дитині, є певні недоліки, розглядати їхні звернення маєте не ви – ви направляєте їх або на педагогічно-психологічну консультацію, або до спеціального педагога/педагогині у вашій школі (якщо є).

Що вам треба узгодити з батьками багатомовної дитини? 100

- ЗВЕРТАННЯ:** Визначте, як ви хочете, щоб до вас звертались батьки (на "ти" чи на "ви", пане асистент / пані асистентко чи за прізвищем тощо). 101
- СПІЛЬНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ:** Домовтесь про спосіб передачі інформації про навчання дитини. Налаштуйте для себе довгостроково стабільні межі в комунікації (дзвінки ввечері на особистий номер, робота на вихідних). 102
- ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ:** Повідомте, яке приладдя дитина потребуватиме для навчання (олівці, лінійки, предмети для художніх уроків, гімнастики, змінне взуття і т.д.). Надайте розклад уроків без скорочень (M, ČJ), а також зазначте, які будуть потрібні підручники. 103
- КОМПЕТЕНЦІЇ АП:** Чітко поясніть батькам різницю між АП та вчителем та до кого звертатись з якими питаннями. 104
- ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИТИНУ:** Чи є щось, що вам необхідно знати про її навчання? 105

TABULKA Č. 3: Kompetence osob zapojených do vzdělávání vícejazyčných dětí

ÚČASTNÍK/ÚČASTNICE	KOMPETENCE	
Vedení školy (ředitel/ředitelka, zástupce/zástupkyně ředitele)	Dokumentace o dítěti (vysvědčení, rodný list apod.), evidence. Přijetí dítěte a zařazení do třídy. Spolupráce s organizacemi, poradenskými zařízeními, tlumočníky/tlumočnicemi apod.	106
Třídní učitel/učitelka	Komunikace s vedením školy, s rodiči, organizace třídních schůzek. Vedení dokumentace – třídní kniha, evidence hodnocení dětí, spolupráce s poradenskými pracovišti. Sledování vztahů ve třídě, vývoj dětí.	107
Ostatní vyučující	Spolupráce s třídním učitelem/učitelkou. Ve výuce sledování vývoje dětí, hodnocení. Účast na třídních schůzkách, podávání informací rodičům.	108
Školní poradenské pracoviště	Poradenské služby ve škole. Výchovní oblast a prevence. ŠPP je tým složený z ředitele/ředitelky školy, výchovného poradce/poradkyně, metodika/čky prevence, vyučujících, případně i školního psychologa/psycholožky a školního speciálního pedagoga/pedagožky. V případě potřeby deleguje případy do PPP/SPC nebo specializovaným organizacím.	109

→

ТАБЛИЦЯ №. 3: Компетенції осіб, залучених до освітнього процесу багатомовної дитини

УЧАСНИК/УЧАСНИЦЯ	КОМПЕТЕНЦІЇ	
Керівництво школи (директор/директорка, заступник/заступниця директора)	Документація про дитину (табель, свідоцтво про народження тощо), запис. Прийом дитини та визначення року навчання. Співпраця з організаціями, консультаційними центрами, перекладачами тощо.	106
Класний керівник/керівниця	Комунікація з керівництвом школи, з батьками, організація батьківських зборів та заходів. Ведення документації – класний журнал, записи оцінок дітей, співпраця з консультаційними центрами. Моніторинг відносин у класі, розвиток дітей.	107
Інші вчителі	Співпраця з класним керівником/керівницею. У викладанні – відстежування розвитку дітей, оцінювання. Участь у батьківських зборах, надання інформації батькам.	108
Шкільний консультаційний центр	Послуги консультивання в школі. ШПП – це команда, що складається з директора/директорки школи, консультанта/консультантки з вихови, методиста/методистки з профілактики, вчителів, а також, за наявності, шкільного психолога/психологині та шкільного спеціального педагога/педагогині. У разі такої потреби, він передає справи на PPP/SPC або спеціалізованим організаціям.	109

→

ÚČASTNÍK/ÚČASTNICE	KOMPETENCE	
Metodik/metodička prevence	Koordinace vytvoření a dohled nad dodržováním preventivního programu školy. Vzdělávání a metodické vedení vyučujících v prevenci rizikového chování. Příprava a realizace aktivit zaměřených na multikulturní vzdělávání. Prevence rizikového chování spojeného s odlišností (rasismus, xenofobie).	110
Školní speciální pedagog/pedagožka	Koordinace podpůrných opatření pro děti se SVP. Vytváření individuálních vzdělávacích plánů. Metodická podpora vyučujícím při vzdělávání dětí se SVP.	111
Školní psycholog/ psycholožka	Diagnostika dětí. Metodická pomoc vyučujícím. Individuální případová práce s dětmi a krizová intervence.	112
Rodiče vícejazyčného dítěte	Dohlížení na plnění domácích úkolů a pomoc s přípravou pomůcek. Konzultace a spolupráce s vyučujícími, AP a vedením školy. Spolupráce s organizacemi, poradenskými zařízeními, tlumočníky apod.	113

УЧАСНИК/УЧАСНИЦЯ	КОМПЕТЕНЦІЇ	
Методист/методистка з профілактики	Координація створення та нагляд за дотриманням шкільної програми профілактики. Освітнє та методичне ведення педагогічного персоналу у запобіганні ризикованій поведінці. Підготовка та проведення заходів спрямованих на багатокультурну освіту. Профілактика ризикованої поведінки, пов'язаної з відмінностями (расизм, ксенофобія).	110
Шкільний спеціальний педагог/педагогиня	Координація заходів підтримки для учнів з ООП. Створення індивідуальних планів навчання для цих дітей. Методична підтримка вчителів у навчанні дітей з ООП.	111
Шкільний психолог/ психологиня	Діагностика дітей. Методична допомога викладачам. Індивідуальна робота з дітьми та кризове втручання.	112
Батьки багатомовної дитини	Догляд за виконанням домашніх завдань та допомога у підготовці помічних матеріалів. Консультації та співпраця зі вчителями, АП та керівництвом школи. Співпраця з організаціями, консультаційними центрами, перекладачами тощо.	113

4. Role AP při začleňování vícejazyčných dětí

O příchozím dítěti potřebujete znát alespoň rámcové informace: 114

- rodinné zázemí a komunikační jazyk v rodině, 115
- země původu, 116
- okolnosti migrace, 117
- délka pobytu v ČR, 118
- znalost češtiny, 119
- předchozí vzdělávání. 120

4.1 PŘÍPRAVA TŘÍDNÍHO KOLEKTIVU

Na příchod nového vícejazyčného dítěte by se ideálně měl dopředu připravit i třídní kolektiv. Cílem je umožnit hned od počátku nově příchozímu dítěti zažít pocit, že patří mezi ostatní a že je rovnocennou součástí třídy a školy. 121

Společně s vyučujícím promyslete, co bude nové dítě potřebovat vědět, čemu rozumět i jaké základní fráze se bude potřebovat naučit a jak ho v tom všem můžete podpořit. Například pro dítě s nulovou znalostí češtiny můžete buď sami, nebo se třídou vyrobit pomůcky (např. orientační plánky školy, komunikační kartičky, dvojjazyčné štítky označující místa ve škole nebo předměty ve třídě). 122

Jak může vyučující (s vaší podporou a pomocí) připravit třídní kolektiv na příchod nového vícejazyčného dítěte? 123

4. Роль АП в інклюзії багатомовних дітей

Вам потрібно знати хоча б основну інформацію про нову дитину: 114

- сімейний стан та мова комунікації в родині, 115
- країна походження, 116
- обставини міграції, 117
- тривалість проживання в ČR, 118
- знання чеської мови, 119
- попередня освіта. 120

4.1 ПІДГОТОВКА КЛАСНОГО КОЛЕКТИВУ

В ідеалі, до приходу нового учня має також заздалегідь підготуватися і класний колектив. Мета полягає в тому, щоб від початку дати новачкові відчуття, що він/вона належить до останніх та є рівноправною частиною класу та школи. 121

Разом з вчителем подумайте про те, що новій дитині буде треба знати та розуміти та які основні фрази їй буде треба вивчити – і яким чином ви спроможні її у всьому цьому підтримати. Наприклад, для дитини, яка зовсім не володіє чеською мовою, ви можете самостійно або разом з класом виготовити помічні матеріали (наприклад, орієнтовний план школи, комунікаційні картки, двомовні етикетки, для позначення місць в школі або предметів в класі). 122

Як вчитель (за вашої підтримки) може підготувати колектив класу до приходу нової багатомовної дитини? 123

- **INFORMOVAT TŘÍDU O PŘÍCHODU NOVÉHO DÍTĚTE.** 124
Sdělte jeho budoucím spolužačkám a spolužákům základní informace (jméno dítěte a zemi původu). Promluvte si s nimi o zemi, ze které nové dítě přichází. Přitom se ale spíše soustředte na to, co máme společné, a vyvarujte se přílišného zdůrazňování kulturních rozdílů.
- **SPOLEČNĚ SE TŘÍDOU SE ZAMYSLET** (například formou brainstormingu) nad tím, jaké problémy může novému dítěti způsobovat jazyková bariéra a další okolnosti s ní spojené a jak na ně může třídní kolektiv společně reagovat a usnadnit tak vzájemné porozumění. 125
- **DOMLUVIT SE S DĚTMI VE TŘÍDĚ NA SPOLEČNÝCH PRAVIDLECH,** například: 126
- na podpoře dítěte se podílejí všichni, 127
 - na dítě mluvíme zřetelnou a spisovnou češtinou, 128
 - dítěti pomáháme s pochopením zadaných úkolů. 129
- **CITLIVĚ PRACOVAT S TÉMATEM MIGRACE** (záleží na věku, ale začít můžete klidně už od těch nejmenších). Proberte s dětmi důvody, proč se lidé stěhují do jiných zemí. Můžete použít knížku, ukázkou z okolí školy, návštěvu nějaké osoby z okolí školy, která má tuto zkušenost (popřípadě můžete sdílet i vlastní zkušenost, pokud ji máte). Cílem je uvědomit si, že migrace je normální. 130
- **ZAŘADIT AKTIVITY NA PODPORU A ROZVÍJENÍ DOBRÝCH VZTAHŮ VE TŘÍDĚ.** Můžete se inspirovat aktivitami, které jsou rozřazené podle toho, jestli jsou vhodné před příchodem, při nebo po příchodu vícejazyčného dítěte. Najdete je zde: 131
- <https://inkluzivniskola.cz/jednorazove-aktivity-pro-podporu-dobrych-vztahu-ve-tride>
- **ZKUSIT ZPROSTŘEDKOVAT ZÁŽITEK, JAKÉ TO JE, KDYŽ NEROZUMÍM VÝUCE.** Poproste vyučující cizího jazyka, starší vícejazyčné dítěte ze školy nebo se toho můžete ujmout vy sami (pokud dobře ovládáte cizí jazyk) a zprostředkujte kolektivu třídy zážitek (výuku) v cizím jazyce. Poté společně reflektujte, jak se při tom děti cítily a co by potřebovaly, aby lépe rozuměly. 132

- **ПОВІДОМИТИ КЛАС ПРО ПРИБУТТЯ НОВОЇ ДИТИНИ.** Поділіться з її майбутніми однокласниками основними відомостями про дитину (ім'я, країна походження). Поговоріть із ними про країну, з якої новий учень прибуде. Але при тому намагайтесь зосереджувати увагу на тому, що в нас спільного, та уникати надмірного підкреслення культурних відмінностей. 124
- **ПОМІРКУЙТЕ РАЗОМ З КЛАСОМ** (наприклад, формою мозкового штурму) про те, які проблеми й труднощі для нової дитини може спричинити мовний бар'єр та інші з ним пов'язані обставини – і як на них може відгукнутись клас, щоб посприяти взаєморозумінню. 125
- **ДОМОВИТИСЬ З КЛАСОМ ПРО ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА,** наприклад: 126
- у підтримці дитини беруть участь усі, 127
 - з дитиною ми розмовляємо зрозумілою та граматною мовою, 128
 - ми допомагаємо дитині зрозуміти завдання. 129
- **ДЕЛІКАТНО ПРАЦЮВАТИ З ТЕМОЮ МІГРАЦІЇ** (залежить від віку, але починати можна вже і з наймолодшого віку). Обговоріть з дітьми причини, через які люди переїжджають до інших країн. Можна використати приклад із книжки, або зі середовища школи, візит когось зі школи, в кого був подібний досвід (або поділитись власним досвідом, якщо він у вас є). Метою є усвідомити, що міграція є нормальним явищем. 130
- **ЗАПРОВАДИТИ ЗАХОДИ СПРЯМОВАНІ НА ПІДТРИМКУ ТА РОЗВИТОК ДРУЖНИХ СТОСУНКІВ У КЛАСІ.** Почерпнути натхнення можна з цих заходів (згруповані відповідно до їхньої доречності до, під час чи після приходу багатомовної дитини): 131
- <https://inkluzivniskola.cz/jednorazove-aktivity-pro-podporu-dobrych-vztahu-ve-tride>
- **СПРОБУВАТИ ПЕРЕДАТИ ДОСВІД ТОГО, ЯК ПОЧУВАЄТЬСЯ УЧЕНЬ, ЯКИЙ НЕ РОЗУМІЄ НАВЧАННЮ.** Попросіть викладача іноземної мови, багатомовну дитину зі старшого класу – або візьміть це на себе, якщо ви добре володієте іноземною мовою – провести урок іноземною мовою. Після цього обговоріть разом, як діти при цьому почувались і що б їм могло допомогти розуміти краще. 132

- Navrhnout, aby se jedno až dvě děti staly **PATRONY/PATRONKAMI** nového vícejazyčného dítěte a v prvních týdnech mu pomáhaly s orientací ve škole, ve výuce a školních povinnostech, případně se zapojením do mimoškolních aktivit. Je to dobré také z toho důvodu, že vy nemusíte být přítomni na všech hodinách nebo můžete chybět. 133

Pro mladší děti můžete při práci s tématem migrace použít publikaci *Carly*: 134

→ <https://inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/putovani-s-carly>

Pro starší děti můžete při práci s tématy uprchlivců, identity, předsudků, stereotypů či bezpečného prostředí školy využít příručku *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*: 135

→ <https://meta-ops.eu/publikace/hello-czech-republic/>

4.2 PŘEDSTAVENÍ VÍCEJAZYČNÉHO DÍTĚTE

Spolužáci a spolužačky (stejně jako všichni ostatní ve škole) by měli dbát na správnou podobu a výslovnost jména příchozího vícejazyčného dítěte. Tímto se symbolicky uznává nejen jeho osobnost, ale i jeho kulturní a jazykový původ. Pro ostatní děti to také může být užitečná zkušenost, která posílí jejich empatii v případech, že budou mít potíže se správnou výslovností. To je totiž situace, ve které se vícejazyčné dítě běžně ocitá. 136

Při seznamování vícejazyčného dítěte s třídním kolektivem je dobré zařadit seznamovací aktivitu. Vyhněte se tak nepříjemné situaci, kdy by nové dítě stálo samo před tabulí a muselo by se celé třídě představovat. Pokud seznamovací aktivitu nestihne vyučující při hodině, můžete ji jako AP zařadit do přestávky. 137

- Запропонувати, щоб один чи дві дитини стали **ПАТРОНАМИ/ПАТРОНКАМИ** багатомовного новачка, які б в перших тижнях допомагали йому з орієнтацією в школі, в навчанні та шкільних обов'язках, чи з залученням до позакласної діяльності. Це добра практика ще й з того приводу, що ви не обов'язково будете присутні на всіх уроках, та іноді можете бути відсутні. 133

Для роботи з темою міграції з дітьми молодшого віку ви можете використовувати публікацію *Carly*: 134

→ <https://inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/putovani-s-carly>

Для дітей старшого віку при роботі з темами біженців, ідентичності, забобонів, стереотипів або безпечного шкільного середовища можна використовувати посібник *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*: 135

→ <https://meta-ops.eu/publikace/hello-czech-republic/>

4.2 ЗНАЙОМСТВО З БАГАТОМОВНОЮ ДИТИНОЮ

Однокласники (як і всі інші в школі) мали б стежити за правильною формою і вимовою імені багатомовної дитини. Це є символічним визнанням як його особистості, так і його культурного і мовного походження. Для інших дітей це також може стати корисним досвідом, який підсилить їхню чутливість до проблеми, якщо в них виникнуть труднощі з правильною вимовою. Адже це, власне, саме така ситуація, в якій часто опиняється багатомовна дитина. 136

Для знайомства багатомовного учня з класом буде доцільно провести гру чи вправу на знайомство. Це дозволяє уникнути неприємної ситуації, коли новий учень був би змушений стояти один перед дошкою і представлятися всьому класу. Якщо такий захід не встигне провести вчитель під час уроку, ви як AP можете провести його під час перерви. 137

Příklad aktivity: Děti sedí v komunitním kruhu a hází si mezi sebou klubíčko. Kdo ho chytne, představí se, drží provázek a hodí ho dál. Takto mezi dětmi vznikne pavučina (sít), která představuje propojení mezi dětmi, pospolitost. 138

4.3 POMŮCKY PRO KOMUNIKACI

Základem úspěšného začlenění vícejazyčného dítěte do kolektivu je komunikace. Vyučující, stejně jako vy, potřebuje s dítětem navázat vztah. To je možné, jen pokud najdete společnou cestu ke vzájemnému porozumění. 139

Je důležité, abyste ze všeho nejdříve porozuměli základním potřebám dítěte. Nemělo by se stát, že bude celý den plakat a nikdo nebude vědět proč (zda ho něco bolí, má hlad nebo se mu stýská). Pro základní komunikaci mohou být velmi užitečné tzv. komunikační kartičky využívané pro děti s autismem. Ideální je mít kartičky připravené dopředu a mít je k dispozici již v prvních dnech po příchodu vícejazyčného dítěte do školy. V tu dobu je totiž komunikace pro všechny strany nejdůležitější, ale také nejnáročnější. 140

Nejvíce potřebné jsou především základní sady kartiček zaměřené na: 141

- osobní potřeby (mám hlad, potřebuji si odskočit, ztratila jsem se apod.), 142
- instrukce (napiš, doplň, zakroužkuj apod.), 143
- školní pomůcky a školní potřeby (tabule, sešit, pravítko apod.), 144
- názvy místností ve škole (třída, tělocvična, sborovna, jídelna, šatna apod.). 145

Komunikační kartičky je možné si obstarat v již připravených sadách. Můžete si je ale také zkusit vyrobit sami na míru vícejazyčnému dítěti, se kterým pracujete (podle jeho věku, jazykových potřeb apod.). 146

Приклад вправи: Діти сідають разом у коло і перекидають між собою клубок. Той, хто його спіймає, представиться, бере мотузку і кидає далі. Таким чином між дітьми утвориться павутина (сіль), яка уособлює пов'язаність дітей одне з одним, єдиність. 138

4.3 ПОМІЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ КОМУНІКАЦІЇ

В основі успішної інтеграції багатомовної дитини лежить комунікація. Так само як і вам, учителю необхідно налагодити з дитиною контакт, а це не можливо, поки ви не знайдете шлях до взаємного порозуміння. 139

Важливо, щоб ви перш за все могли розуміти основні потреби дитини. Не має статись так, що вона буде цілий день плакати, і ніхто не буде знати, чому (чи їй боляче, чи вона голодна, чи тужить по дому). В налагодженні базової комунікації можуть значно допомогти так звані комунікаційні картки, які використовують в роботі з дітьми з аутизмом. Краще за все – підготувати картки заздалегідь і мати їх під рукою вже з перших днів перебування багатомовної дитини у школі. Саме в цей час комунікація найбільш критична і найбільш ускладнена для обох сторін. 140

Серед найбільш потрібних наборів карток є передусім базові набори, які спрямовані на наступні теми: 141

- особисті потреби (я голодний, мені потрібно в туалет, я загубився і т.д.), 142
- інструкції (напиши, заповни, обведи тощо), 143
- шкільне приладдя та шкільне обладнання (дошка, зошит, лінійка тощо), 144
- назви приміщень у школі (клас, спортзал, актовий зал, їдальня, гардероб тощо). 145

Комунікаційні картки можна придбати в готових наборах. Але ви також можете спробувати виготовити їх самостійно, спеціально для багатомовної дитини, з якою ви працюєте (відповідно до її віку, мовних потреб і т.д.). 146

Více k tématu najdete zde:

147

→ <https://www.inkluzivniskola.cz/komunikace-s-ditem>

Příklady komunikačních kartiček připravených k využití najdete například zde:

148

→ <https://inkluzivniskola.cz/meta-komunikacni-karticky>

OBR. Č. 1: Komunikační karty³

4.4 ORIENTACE V BUDOVĚ ŠKOLY

Velmi užitečná je mapa budovy školy. Připravit ji můžete dopředu sami. Můžete ji ale také vytvořit při aktivitě s dětmi ve třídě v rámci přípravy kolektivu na příchod nového vícejazyčného dítěte. K mapě můžete vytvořit otázky nebo úkoly, které děti plní ve dvojicích (například: „Jdi do jídelny a zjisti, co je ve

149

³ Zdroj: META. Komunikační karty. [cit.2022-06-23]. Dostupné na: https://cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/meta_komunikacni_karticky.pdf

Більше інформації на цю тему ви знайдете тут:

147

→ <https://www.inkluzivniskola.cz/komunikace-s-ditem>

Приклади готових комунікаційних карток можна переглянути тут:

148

→ <https://inkluzivniskola.cz/meta-komunikacni-karticky>

ЗОБР. №. 1: Комунікаційні картки³

4.4 ОРІЄНТАЦІЯ В БУДІВЛІ ШКОЛИ

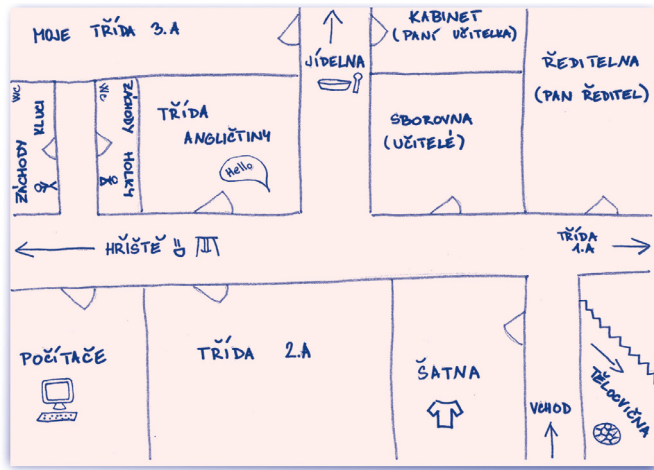
Мапа будівлі школи стане у великій пригоді. Можна підготувати її заздалегідь самостійно – або ви можете зробити її разом із дітьми у рамках заходів підготовки класного колективу до приходу багатомовної дитини. До мапи можна додати питання й завдання, які діти виконуватимуть у парі (наприклад: “Підіть до їдальні й дізнайтеся, що на обід у середу”, або: “Ідіть до гардеробу та порахуйте шафки 5-А”

149

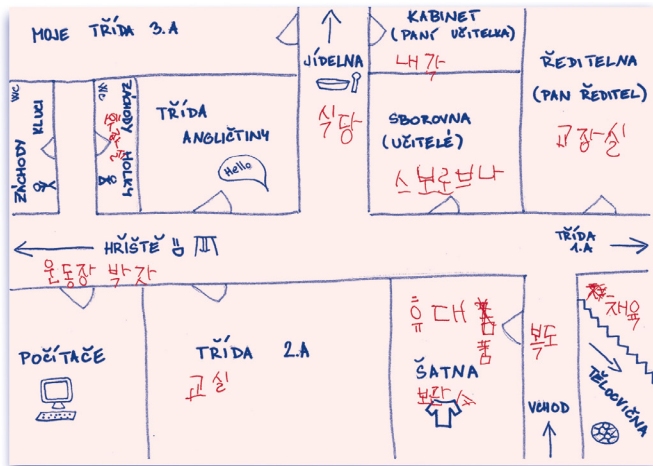
³ Джерело: META. Комунікаційні картки. [cit.2022-06-23]. Доступно за: https://cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/meta_komunikacni_karticky.pdf

středu k obědu“ nebo: „Jdi do šatny a spočítej skříňky 5. A“ apod.). Děti se tak skamarádi, užijí si legraci a vícejazyčné dítě pozná školu a zorientuje se v ní.

OBR. Č. 2: Plánek budovy

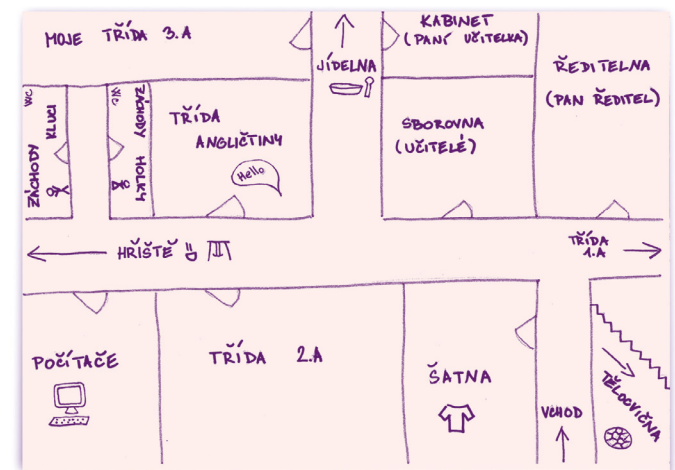

OBR. Č. 3: Plánek budovy s popisky v mateřštině (zde korejšťina)

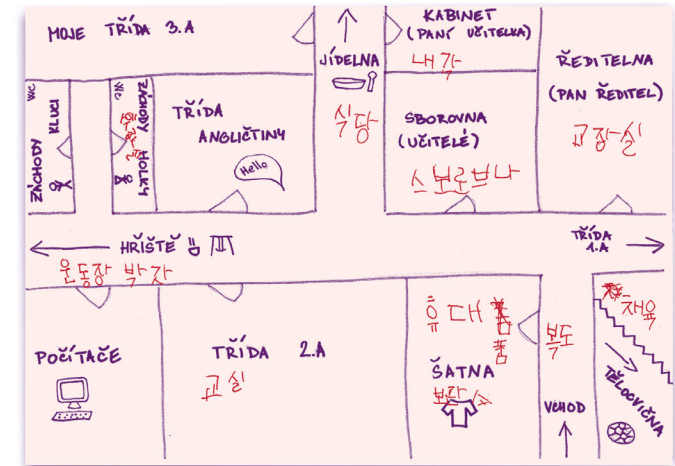

тощо). Діти зможуть подружитись, повеселяться, а багатомовна дитина познайомиться зі школою та зорієнтується в ній.

ЗОБР. №. 2: Мапа будівлі

ЗОБР. №. 3: Мапа будівлі з написами на рідній мові (тут – корейська)

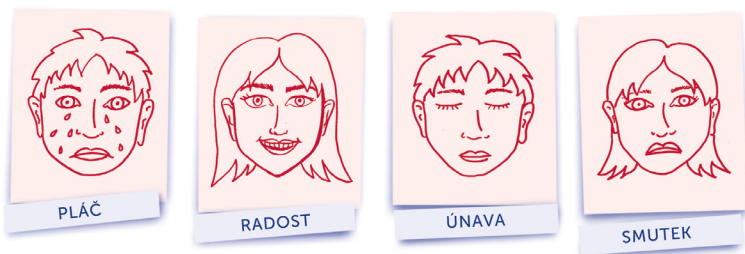
4.5 SLEDOVÁNÍ OSOBNÍ POHODY DÍTĚTE

Je velice důležité se zajímat i o to, jak se dítě má a jak se cítí. Aby mohlo dělat pokroky ve výuce, je zásadní, aby se cítilo v bezpečí a mělo pocit osobní pohody (well-being). 150

Pro sledování nálady a pocitů můžete využít tzv. emoční karty. Tyto obrázkové karty jsou skvělou pomůckou při práci s vícejazyčnými dětmi, protože bez znalosti češtiny nedokážou vyjádřit slovy, jak se cítí. Mohou mít také často naučená jen základní slova („dobře“/„špatně“). Prostřednictvím obrázků jim půjde lépe vyjádřit jejich pocity a nálady. 151

Emoční karty můžete využít i při práci s celým kolektivem. Všechny děti si potřebují prohlubovat emoční inteligenci, trénovat uvědomování emocí a jejich otevřenou komunikaci. Například při evaluaci různých aktivit děti snadno kartami vyjádří, jaké to pro ně bylo, jak se u toho cítily apod. 152

OBR. Č. 4: Emoční karty

4.6 SYSTÉM PATRONA/PATRONKY

V hodinách bychom měli maximálně využívat toho, aby vícejazyčné děti pracovaly na zadaných úkolech ve dvojici nebo v malé skupině. Můžete požádat nějakého spolehlivého spolužáka/spolužačku, aby se stal/a jejich patronem/patronkou a byl/a jim ku pomoci (např. při přípravě na výuku). O tomto úkolu je 153

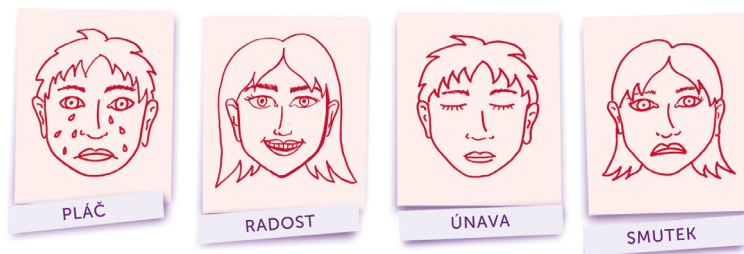
4.5 МОНИТОРИНГ ОСОБИСТОГО ДОБРОБУТУ ДИТИНИ

Дуже важливо приділяти належну увагу самопочуттю та стану дитини. Щоб у дитини міг бути навчальний прогрес принципіально важливо, щоб в дитини було почуття безпеки та особистого комфорту (добробут). 150

Для моніторингу настрою та емоцій можна використовувати так звані картки емоцій. Ці картки з малюнками – чудовий помічний матеріал для роботи з багатомовними дітьми, оскільки, не знаючи чеської, вони не можуть виразити словами, що відчують. Також часто буває, що вони знають лише базові слова (“добре”/”погано”). За допомогою малюнків вони зможуть краще виразити свої почуття та настрої. 151

Картки емоцій можна використовувати також при роботі з усім класом. Розвивати емоційний інтелект, практикувати усвідомлення й відкриту комунікацію емоцій необхідно усім дітям. Наприклад, оцінюючи різні види діяльності, діти можуть виразити картками, як їм сподобалось, як вони при цьому почувались тощо. 152

ЗОБР. №. 4: Картки емоцій

4.6 СИСТЕМА ПАТРОНІВ

На уроках слід максимально використовувати можливість для багатомовних учнів працювати над завданнями у парах чи малих групах. Ви можете попросити надійного однокласника/однокласницю, щоб він/вона став/стала його патроном/патронкою й допомагав/допомогала їм 153

ale potřeba si s dětmi promluvit a rozhodně je do toho nenutit. Skupiny, dvojice nebo patron/patronka by se měli pravidelně střídát, aby osoba zastávající roli patrona nebyla přetížená a také aby si i ostatní spolužáci a spolužačky vytvořili vztah s nově přichozím dítětem a zjistili, co už umí, co ho baví a zajímá.

4.7 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Při dlouhodobém začleňování velice pomáhá zařazení volnočasových aktivit. Na kroužku se dítě věnuje tomu, co ho baví a zajímá. Rozvíjí svůj potenciál a zároveň se seznamuje se stejně naladěnými dětmi a rozšiřuje si svoji slovní zásobu. 154

Zeptejte se dětí ve třídě na záliby a zjistěte, kam chodí na kroužky. Třeba by někdo z nich mohl vzít nové vícejazyčné dítě na ukázkovou hodinu? Zjistěte, zda vaše škola či jiné organizace v okolí (například domy dětí a mládeže (DDM), základní umělecké školy (ZUŠ), Junák, Sokol a další) nabízejí kroužky, které by bavily vícejazyčné děti. Napište si seznam, který potom můžete předat jejich rodičům. 155

(наприклад, у підготовці до уроків). Однак треба обговорити це завдання з дітьми і, звичайно, нікого ні до чого не примушувати. Групи, пари чи патрони мали б регулярно змінюватися, щоби патрон/патронка не був перевантажений і щоб інші однокласники мали нагоду налагодити з новачком стосунки і дізнатися, що він чи вона вже знає, що йому подобається та чим він цікавиться.

4.7 ЗАХОДИ ДОЗВІЛЛЯ

Включення дозвіллевих заходів є дуже корисним з перспективи довгострокової інклюзії. На гуртках дитина займається тим, що їй подобається та цікаво. Вона розвиває свій потенціал і знайомиться з дітьми зі спільними інтересами та збагачує свій словниковий запас. 154

Розпитайте дітей у вашому класі про їхні захоплення та дізнайтеся, до яких гуртків вони ходять. Можливо, хтось із них міг би взяти нову багатомовну дитину на пробне заняття? Дізнайтесь, чи є у вашій школі або іншій місцевій організації гуртки, які були б цікавими для багатомовних дітей (наприклад, в будинках дітей і молоді (DDM), мистецьких початкових школах (ZUŠ), “Junák”, “Sokol” тощо). Складіть список, який ви потім можете передати їхнім батькам. 155

5. Hodnocení prospěchu (klasifikace)

Výsledky vzdělávání dítěte v jednotlivých povinných a nepovinných předmětech se hodnotí takzvanými **stupni prospěchu** (známkami). Žák/žákyně dostává známky v průběhu celého školního roku do žákovské knížky (forma papírové knížky nebo elektronického informačního systému). Zákonný zástupce žáka/žákyně (rodič) má povinnost pravidelně prospěch kontrolovat.

V polovině školního roku (na konci 1. pololetí) a na konci školního roku dostává dítě vysvědčení, kde jsou zhodnoceny jeho výsledky. Stupně prospěchu jsou vyjádřeny buď číslicí, nebo slovně:

- 1 – výborný 158
- 2 – chvalitebný 159
- 3 – dobrý 160
- 4 – dostatečný 161
- 5 – nedostatečný 162

Pokud žák/žákyně obdrží na vysvědčení ze všech předmětů stupeň 1–4, tak **prospěl/a** (řádně ukončil/a daný ročník). Pokud obdrží na vysvědčení v 2. pololetí alespoň z jednoho předmětu stupeň „5 – nedostatečný“, dítě v daném ročníku **neprospělo** a bude muset z daného předmětu vykonat **opravnou zkoušku**. Žákovi či žákyni, kteří nebyli na konci druhého pololetí hodnoceni, stanoví ředitel/ředitelka náhradní termín hodnocení.

Opakování ročníku je možné pouze jednou za daný stupeň. V případě pochybnosti o správnosti hodnocení na konci pololetí či školního roku může zákonný zástupce do 3 pracovních dnů požádat ředitele či krajský úřad o přezkoumání hodnocení žáka/žákyně.

5. Оцінювання успішності (класифікація)

Результати навчання дитини з окремих обов'язкових та факультативних предметів оцінюються так зvanими **рівнями успішності** (оцінками). Учень/учениця отримує оцінки протягом усього навчального року, які записуються до шкільного щоденника (у формі паперової книги або електронної інформаційної системи). Законні представники (батьки) учня/учениці зобов'язані регулярно перевіряти успішність.

У середині навчального року (наприкінці 1-го півріччя) та в кінці навчального року учні отримують табелі, в яких оцінюються їхні результати. Ступені успішності виражаються цифрою або словом:

- 1 – відмінно 158
- 2 – дуже добре 159
- 3 – добре 160
- 4 – достатньо 161
- 5 – недостатньо 162

Якщо учень/учениця отримує у табелі з усіх предметів оцінки від 1 до 4, це означає, що він був **успішним** / вона була **успішною** (належним чином закінчив/-ла даний клас). Якщо у табелі за 2-ге півріччя учень/учениця отримує хоча б з одного предмету оцінку “5 – недостатньо”, це означає, що він був / вона була у даному класі **неуспішним** / **неуспішною** і повинен/-на буде з даного предмету **перескладати іспит**. Додаткові терміни іспитів директор/директорка також виписує учням та ученицям, які наприкінці другого півріччя не були класифіковані.

Залишення на другий рік можливе на кожному ступені лише один раз. Якщо виникнуть сумніви щодо правильності оцінки наприкінці півріччя або навчального року, законний представник може впродовж 3 робочих днів звернутися до директора/директорки або крайової адміністрації щодо перегляду оцінки учня/учениці.

Hodnocení vícejazyčného dítěte

Při hodnocení vícejazyčných dětí musí škola v jakémkoliv předmětu přihlížet k jejich úrovni jazyka. 165

Pro odpovídající hodnocení je doporučeno vypracování **plánu pedagogické podpory (PLPP)** či **individuálního vzdělávacího plánu (IVP)**, na jehož základě je žák/žákyně do výuky postupně integrován/a a ve kterém je i přesně stanoveno, jak a za co je dítě hodnoceno. Tento plán určuje vzdělávací cíle a cestu k jejich naplnění a uvádí, co by mělo dítě v daném předmětu za určité časové období zhruba zvládnout, a na tomto základě je poté hodnoceno. Hodnocení může probíhat i **slovní formou**. 166

U nově přichozích vícejazyčných dětí nelze použít hodnocení, které je pro všechny děti ve třídě stejné. Škola může také využít možnosti dítě za první pololetí **nehodnotit**. 167

Hodnocení chování

Ve škole a na akcích pořádaných školou se hodnotí také chování. Na vysvědčení je hodnoceno jedním z těchto stupňů: 168

- **1 – Velmi dobré** (očekává se, že po celou dobu školní docházky bude právě toto hodnocení). 169
- **2 – Uspokojivé** (tento stupeň je už poměrně problematický a ukazuje na nevhodné chování a opakované porušování řádu školy. Snížené známce z chování předcházejí udělení napomenutí třídního učitele/učitelky, důtky třídního učitele/učitelky a důtky ředitele/ředitelky školy). 170
- **3 – Neuspokojivé** (hrubé a opakované porušování pravidel chování a řádu školy). 171

5.1 ROLE AP PŘI HODNOCENÍ VÍCEJAZYČNÝCH DĚTÍ

Za hodnocení nese odpovědnost vyučující, ale i vy máte velký vliv na hodnocení dětí ve škole. Nehodnotíte výsledek, ale proces učení. 172

Оцінювання багатомовної дитини

Оцінюючи багатомовних учнів, школа повинна враховувати їхній мовний рівень з будь-якого предмету. 165

Для відповідного оцінювання рекомендується розробити **план педагогічної підтримки (PLPP)** або **індивідуальний навчальний план (IVP)**, на основі якого учень/учениця поступово інтегрується до навчання та в якому точно вказано, як та за що його оцінюють. У цьому плані визначаються освітні цілі й шляхи їх виконання, а також вказується, з чим учень має орієнтовно впоратися з даного предмету за певний період часу, а потім на цій основі оцінюється. Оцінювання учня також може відбуватися **усно**. 166

Для новопривулих багатомовних учнів не можна використовувати оцінку, однакову для всіх учнів класу. Школа також може скористатися можливістю **не оцінювати** учня у першому півріччі. 167

Оцінювання поведінки

У школі та на шкільних заходах також оцінюється поведінка учня. У таблиці учня оцінюють одним з таких оцінок: 168

- **1 – Дуже добре** (очікується, що учня будуть оцінювати саме цим рівнем упродовж усього навчання). 169
- **2 – Задовільно** (цей рівень вже є досить проблематичним та свідчить про неадекватну поведінку учня та неодноразове порушення шкільних правил. Зниженій оцінці за поведінку передують зауваження класного керівника/керівниці, догана класного керівника/керівниці та догана директора/директорки школи). 170
- **3 – Незадовільно** (учень грубо та неодноразово порушує правила поведінки та шкільні правила). 171

5.1 РОЛЬ АП В ОЦІНЮВАННІ БАГАТОМОВНИХ ДІТЕЙ

За оцінювання відповідає вчитель, але ви також маєте великий вплив на оцінювання дітей у школі – ви оцінюєте не результати навчання, а процес. 172

Asistentka pedagoga v ZŠ: „Vždy když žák dokončil úkol, který měl být ohodnocen, připsala jsem pod cvičení, jak při tom pracoval. Zda jej zvládl bez pomoci, s menší mírou pomoci, jakým slovům nerozuměl apod. Paní učitelka takovou pomoc nadšeně uvítala.“ 173

Hodnocení výsledku (úkol, referát, zkoušení, test, závěrečná klasifikace) záleží už víceméně na vyučujícím. Může to s vámi ale konzultovat a poradit se, zda s hodnocením souhlasíte, či zda k tomu máte nějaké návrhy a připomínky. 174

Můžete využít různé formy, jak vícejazyčné dítě v procesu učení hodnotit, povzbudit a motivovat: 175

- slovně: „Ty to dokážeš!“, „Jen tak dál!“, 176
- neverbálně: úsměv, zdvižený palec nahoru apod., 177
- s využitím obrázků, rozdáváním samolepek se smajlíky apod., 178
- sepište si své hodnocení a předejte je vyučujícím. 179

5.2 PRÁCE S CHYBOU

Chybovat je lidské a mýlit se může každý. Pokud ale k chybě dojde, je dobré se s ní naučit pracovat – analyzovat její příčinu a najít způsob, jak je možné chybu napravit. Je důležité nebát se chybovat, a to platí jak pro vás, tak pro děti. Kárání za chyby totiž může vést ke stagnaci v učení, stresu z testů a zkoušení apod. 180

- Jak můžete vícejazyčné děti opravovat? 181
- Reagujte pozitivně. Pokud si vícejazyčné děti stěžují na češtinu, oceňte, že se učí tak těžký jazyk a že to zvládají. 182
- Podporujte je v produkci. Vymezte si jen některé situace, kdy je budete opravovat (někdy je prioritou plynulost vyjádření a hlavním kritériem je v tom případě srozumitelnost). 183

Asistentka pedagoga u počatkovій школі: “Кожного разу, коли учень виконував завдання, що підлягає оцінці, я дописувала під вправою, як він працював над завданням. Чи впорався він без допомоги, з невеликою допомогою, які слова він не розумів і т.д. Пані вчителька з ентузіазмом прийняла таку допомогу.” 173

Оцінювання результату (завдання, реферату, іспиту, тесту, підсумкової класифікації) вже більшою чи меншою мірою залежить від викладачів. Однак вони можуть проконсультуватись з вами щодо вашого погодження з оцінкою, пропозицій чи коментарів. 174

Оцінювати, заохочувати та мотивувати багатомовну дитину в процесі навчання можна різними способами: 175

- вербально: “В тебе все вийде!”, “Молодець!”, 176
- невербально: посмішка, великий палець вгору і т.д., 177
- за допомогою малюнків, роздаючи наліпки зі смайликами тощо, 178
- запишіть ваші оцінки та передайте їх учителям. 179

5.2 РОБОТА З ПОМИЛКОЮ

Людині властиво помилятися, і помилятися може кожен. Але коли помилка стається, корисно вміти з нею працювати – проаналізувати її причину та знайти спосіб її виправити. Важливо не боятися помилитися – і це стосується як вас, так і ваших дітей. Докори за помилки можуть призвести до стагнації у навчанні, стресу перед тестами та іспитами тощо. 180

- Як слід виправляти багатомовних дітей? 181
- Реагуйте позитивно. Коли багатомовні діти скаржаться на чеську мову, оцініть, що вони вивчають таку складну мову і що вони справляються. 182
- Заохочуйте їх до подальшої роботи. Призначте для себе лише певні ситуації, коли ви будете їх виправляти (іноді пріоритетом буде вільність висловлювання, а головним критерієм у цьому випадку буде зрозумілість). 183

- Zkuste zopakovat zadání jiným způsobem, jinou otázkou (nechte dětem dostatek času na samostatnou opravu). 184
- Ved'te je k používání přehledů a slovníků. 185
- Řádek, ve kterém je něco špatně, označte tečkou nebo čárkou, děti samy musí odhalit chybu a text přepsat správně. 186

- Спробуйте повторити завдання по-іншому, з іншим питанням (дайте дітям достатньо часу для самостійного виправлення). 184
- Спонукайте їх користатися списками і словниками. 185
- Позначте рядок з помилкою комою або крапкою; діти мають самі знайти помилку і переписати текст правильно. 186

6. Tematický glosář a slovníček pojmů

V této závěrečné části příručky vám nabízíme dva typy 187
jazykových pomůcek: glosář důležitých termínů z ob-
lasti vzdělávání vícejazyčných dětí, ve kterém se čas-
tečně promítají naše přístupy a názory, a pak slovníček
pojmů používaných ve školství.

6.1 TEMATICKÝ GLOSÁŘ

Děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ)

V nejširším slova smyslu jde o všechny děti, žákyne 188
a žáky, v jejichž případě se jazyk, kterým hovoří ve svém
volném čase a domácím prostředí, resp. ve kterém se
dosud vzdělávali, nekryje nebo jen částečně kryje s vyučovací
jazykem, tj. češtinou. Nejčastěji tedy v této souvislosti hovoříme o dětech nově přichozích ze za-
hraničí. Mohou to ale být také děti migrantů, které v ČR
vyrostly, ale doma hovoří jiným jazykem, než je jazyk
vyučovací. Patří sem také děti, jež mají české občanství,
ale doma se používá i jiný než český jazyk (jedná se o děti z
vícejazyčného prostředí nebo děti s dvojitým občanstvím).
V některých případech (spíše z důvodu potřeby podobné podpory)
do této skupiny řadíme i děti s českým občanstvím, které sice
doma česky hovoří, ale studovaly v zahraničí a česky se nikdy
ve škole neučily.

Tento termín zavedla META a dosud převažuje ve 189
všech našich materiálech. Zároveň jej používá řada dalších
subjektů pracujících s rodinami s migrační zkušeností a dětmi z
řad uprchlíků.

Vícejazyčné děti

Vícejazyčné děti jsou všechny děti, které doma mluví 190
odlišným jazykem, než je jazyk vyučovací, nebo kromě

6. Тематичний глосарій та словник термінів

У цій заключній частині посібника ми пропонуємо вам два 187
типи лінгвістичних помічних матеріалів: глосарій важ-
ливих термінів у сфері освіти багатомовних дітей, який
частково відображає наші підходи та погляди, та словник
термінів, що використовуються в освіті.

6.1 ТЕМАТИЧНИЙ ГЛОСАРІЙ

Діти з іншою рідною мовою (ІРМ)

У найширшому сенсі слова йдеться про всіх дітей, учнів 188
і студентів, мова яких у вільний час і в домашньому середо-
вищі або мова, якою вони досі навчалися, не збігається або
лише частково збігається з мовою навчання, тобто з чеською
мовою. У цьому контексті найчастіше йдеться про дітей, які
щойно приїхали з-за кордону. Однак це також можуть бути
діти мігрантів, які виростили в Чеській Республіці, але вдома
розмовляють мовою, відмінною від мови навчання. Сюди
також належать діти, які мають чеське громадянство, але
вдома спілкуються іншою мовою, ніж чеська (діти з багато-
мовного середовища або діти з подвійним громадянством).
У деяких випадках (скоріше через потребу в аналогічній
підтримці) ми також включаємо дітей з чеським громадян-
ством, які розмовляють вдома чеською мовою, але навча-
лися за кордоном і ніколи не вивчали чеську мову в школі.

Цей термін був вперше запроваджений організацією 189
META та досі переважає в усіх наших матеріалах. Він також
використовується багатьма іншими суб'єктами, які працю-
ють з сім'ями з мігрантським досвідом та дітьми біженців.

Багатомовні діти

Багатомовні діти це усі діти, які дома розмовляють іншою 190
мовою, ніж мовою навчання, чи окрім мови навчання вільно

vyučovacího jazyka plynule ovládají další jazyk(y). Ačkoliv nově přichozí děti s migrační zkušeností nemusí být ještě vícejazyčné, pracujeme s nimi tak, aby svou vícejazyčnost postupně rozvíjely.

Termín je víc orientovaný na proces, poukazuje na potenciál dětí, sbližuje a propojuje (protože všechny děti se stávají ve škole postupně vícejazyčnými, když se učí cizí jazyky), zároveň naznačuje potřebu rozvíjet oba/všechny jazyky, aby byly děti skutečně vícejazyčné.

V METĚ se snažíme v označování naší cílové skupiny přejít na tento termín, který poukazuje na potenciál a ne na odlišnost.

Žák cizinec

Termín, se kterým se setkáte v legislativě (například § 20 školského zákona a vyhláška č. 48/2005 Sb.). Vymezení se váže na děti a žáky s cizí státní příslušností, kteří mají legislativně např. nárok na jazykovou přípravu. Termín i samotné vymezení je problematické, protože ne všichni, kdo potřebují jazykovou podporu nebo přichází přímo ze zahraničí, jsou cizinci podle zákona, tedy mají cizí státní příslušnost, a ne všichni potřebují podporu v jazyce.

V METĚ tento termín pro označování vícejazyčných žáků používáme pouze, vztahujeme-li se k zákonu.

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Žák či žákyně, kteří k naplnění svých vzdělávacích možností potřebují poskytnutí podpůrných opatření vyplývajících z jejich individuálních potřeb na základě jejich zdravotního stavu, odlišného kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek. Mezi žáky se SVP patří také nadaní a mimořádně nadaní žáci. Vícejazyčné děti a žáci patří mezi děti a žáky se SVP z důvodu nedostatečné znalosti vyučovacího jazyka, ale i proto, že pocházejí z odlišného kulturního prostředí a životních podmínek. Mají na základě doporučení z ŠPZ nárok na podpůrná opatření (výuka ČDJ, úpravy obsahu vzdělávání, úpravy hodnocení, asistent/asistentka pedagoga apod.).

володіють іншою мовою (мовами). Не дивлячись на те, що новоприбулі діти з міграційним досвідом ще не є обов'язково багатомовними, ми працюємо з ними так, щоб вони могли поступово розвивати свою багатомовність.

Цей термін більше орієнтується на процес, демонструє потенціал дітей, зближає та поєднує (адже всі діти в школі поступово стають багатомовними, коли вивчають іноземні мови) і водночас вказує на необхідність розвивати обидві/усі мови, щоб діти дійсно були багатомовними.

В організації МЕТА ми намагаємося використовувати саме цей термін, який вказує на потенціал дітей, а не на їх відмінність.

Учень-іноземець

Це термін, з яким ви можете зустрітись у законодавстві (наприклад, § 20 закону про освіту та постанова номер 48/2005 Зб. законів). Таке визначення стосується, наприклад, дітей та учнів з іноземним громадянством, які мають законне право на мовну підготовку. Сам термін і визначення є проблематичним, адже не всі, хто потребує мовної підтримки або приїздить з-за кордону, є іноземцями за законом, тобто мають іноземне громадянство. Також не всі з новоприбулих потребують мовної підтримки.

Ми вживаємо цей термін тільки тоді, коли мова йдеться про закон.

Учень із особливими освітніми потребами (ООП)

Це учень чи учениця, який для реалізації свого освітнього потенціалу потребує надання заходів підтримки, зумовлених його індивідуальними потребами, пов'язаними зі станом здоров'я, відмінними культурними особливостями або іншими умовами життя. Учні з ООП включають також обдарованих та надзвичайно обдарованих учнів. До багатомовних дітей та учнів належать діти та учні з ООП через недостатнє володіння мовою навчання, а також через те, що вони походять з різних культурних середовищ та життєвих умов. Вони мають право на заходи підтримки (викладання ČDJ, коригування змісту освіти, коригування оцінювання, надання асистента педагога тощо) на основі рекомендації від ŠPZ.

Ми вживаємо цей термін стосовно багатомовних учнів та учениць також тільки тоді, коли мова йдеться про закон.

V METĚ tento termín pro označování vícejazyčných žáků a žákyň používáme pouze, vztahujeme-li se k zákonu. 196

Čeština jako druhý jazyk

Pro vícejazyčné děti, žáky a žákyně, je čeština cizím jazykem. V odborné pedagogické literatuře používaný termín „čeština jako cizí jazyk“ ale nevystihuje plně jazykové potřeby vícejazyčných dětí učících se češtinu v českém prostředí, neboť cizí jazyky se učíme především pro komunikaci s okolním světem a pro možnost cestovat, studovat a pracovat v zahraničí. Cizí jazyk se učíme v prostředí, kde není jazykem dominantním, tj. běžným prostředkem komunikace; stejně jako se my učíme např. angličtinu, němčinu v českém prostředí, tak se i v zahraničí učí děti a mládež češtinu jako cizí jazyk. Vícejazyčné děti se češtinu v českých školách, resp. v českém prostředí učí nejen pro potřeby dalšího studia a následně budoucího zaměstnání, ale také, a to zejména, kvůli sociálnímu uplatnění a orientaci v českém prostředí. Čeština pro ně nepředstavuje pouze „běžný“ cizí jazyk, ale stává se jejich významným komunikačním prostředkem, plní roli tzv. druhého jazyka. 197

Ukrajinský asistent pedagoga / ukrajinská asistentka pedagoga

Tato pozice byla zavedena nově od září 2022 kvůli vysokému počtu přicházejících vícejazyčných dětí z Ukrajiny. Na pozici asistenta/asistentky pedagoga je možné zaměstnat pedagogy z Ukrajiny, kteří mají výjimku při dokládání nostrifikace diplomu a při prokazování znalosti českého jazyka (pokud mají udělenou dočasnou ochranu). Protože je pozice nová, není ukotvená legislativně ani metodicky. Nikdo nebyl připravený na to, jak asistovat velkému počtu nově přichozích dětí, a obzvlášť v situaci, kdy se sami asistenti/asistentky nejprve musí zorientovat v českém školství. 198

Fenomén vykořenění

Fenomén vykořenění se používá k popisu stavu, kdy lidé – většinou z důvodu migrace – opouští své kořeny, 199

Чеська як друга мова

Для багатомовних дітей, учнів та учениць, чеська мова є іноземною. Однак термін “чеська мова як іноземна”, який використовується у фаховій педагогічній літературі, не повністю описує мовні потреби багатомовних дітей, які вивчають чеську мову в чеському середовищі, адже іноземні мови вивчають передусім для спілкування із зовнішнім світом і для можливості подорожувати, навчатися і працювати за кордоном. Ми вивчаємо іноземну мову в середовищі, де вона не є домінуючою, тобто загальним інструментом спілкування; так само, як ми вивчаємо, наприклад, англійську та німецьку мови в чеському середовищі, діти та молодь за кордоном вивчають чеську мову як іноземну. Багатомовні діти вивчають чеську мову в чеських школах або в чеському середовищі не тільки для потреб подальшого навчання і подальшого працевлаштування, але також, і особливо, для соціальної адаптації та орієнтації в чеському середовищі. Для них чеська мова є не тільки “нормальною” іноземною мовою, але стає важливим інструментом спілкування, відіграє роль другої мови. 197

Український асистент педагога / українська асистентка педагога

Ця посада була введена з вересня 2022 року у зв'язку з великою кількістю багатомовних дітей з України, які приїжджають до Чехії. На посаду асистента/асистентки педагога можна влаштовувати вчителів з України, які звільняються від необхідності докладати підтвердження свого диплому та підтвердження знання чеської мови (якщо їм надано тимчасовий захист). Оскільки ця посада є новою, вона не закріплена ні законодавчо, ні методично. Ніхто не був готовий до того, як допомагати великій кількості новоприбулих дітей, особливо в ситуації, коли і самим асистентам/асистенткам треба зпочатку зорієнтуватися в чеській системі освіти. 198

Феномен втрати коріння

Поняття втрата коріння використовується для опису стану, в якому люди – зазвичай через міграцію – залишають своє коріння, мову, культуру та традиції, а також свої сімейні та інші соціальні зв'язки та потрапляють у інше мовне та культурне середовище. Ідеї, цінності та норми цього 199

jazyk, kulturu a tradice i své rodinné a další sociální vztahy a přicházejí do jazykově i kulturně více či méně odlišného prostředí. Je to prostředí, jehož ideje, hodnoty a normy je neformovaly, a neznají tudíž skrytý kulturní „obsah“ nové společnosti.

Cristina Igoa, která tento fenomén ve své knize *The Inner World of the Immigrant Child* (Lawrence Erlbaum Associates, 1995) pojmenovala, přirovnává situaci nově přichozích dětí (i dospělých) k vytržení a přesazení rostliny. „I sebeopatrnější přesazení znamená zásah do života zakořeněné rostliny. Takovou změnu zvládne jen díky péči zahradníka. Podobný šok zažívají i „přesazené“ děti. Je důležité si uvědomit, že i ony potřebují péči svého okolí (pedagogů, vrstevníků a ostatních), aby zvládly svůj přechod do nového společenského prostředí.“

Adaptace

Pojem označující proces nebo období, ve kterém se dítě zorientovává v novém prostředí školy a třídy. V případě vícejazyčných dětí souvisí s potřebou porozumět novému prostředí kulturně i jazykově, navázat nové vztahy a zvládat každodenní docházku tak, aby mohlo postupně znovu „zakořenit“ (viz fenomén „vykořenění“). Jde o proces dlouhodobější a nelze ho časově jednoznačně ohraničit. Adaptace je úspěšně ukončena ve chvíli, kdy se dítě ve škole cítí bezpečně, orientuje se v dění, zvládá každodenní docházku, neztrácí se v denním režimu či rozvrhu a díky tomu se může začít vzdělávat a rozvíjet.

Wellbeing

Pojem zastřešující lidské potřeby vedoucí k pocitu osobní pohody.

Stejně jako čeští spolužáci se i vícejazyční žáci a žákyně potřebují ve škole cítit bezpečně, rozvíjet své sociální vztahy, budovat si vlastní identitu a neztrácet motivaci ke studiu. V kontextu školství se tyto potřeby shrnují pod pojem wellbeing. V češtině by se dal wellbeing vyjádřit jako pocit celkové psychické nebo duševní osobní pohody.

середовища не формували їх, і тому вони не знають про скритий культурний “зміст” нового суспільства.

Крістіна Ігоа, яка дала назву цьому феномену у своїй книзі “Внутрішній світ дитини-мігранта” (Lawrence Erlbaum Associates, 1995), порівнює ситуацію новоприбулих дітей (і дорослих) з викорчовуванням і пересаджуванням рослини. “Навіть найбільш обережна пересадка передбачає втручання в життя рослини, що вже прижилася. Вона може впоратися з такою зміною лише завдяки турботі садівника. Подібний шок переживають і діти, яких ‘пересаджують’. Важливо усвідомити, що вони теж потребують турботи свого оточення (вчителів, однолітків та інших), щоб впоратися з переходом у нове соціальне середовище.”

Адаптація

Термін, який означає процес чи період, коли дитина починає орієнтуватися в новому шкільному та класному середовищі. У випадку багатомовних дітей це пов’язано з необхідністю порозумітися з новим культурним і мовним середовищем, встановлювати нові стосунки та організовувати щоденне відвідування школи, щоб поступово “пустити коріння” (див. термін “втрата коріння”). Це довготривалий процес, який не може бути чітко визначеним у часі. Адаптація вважається успішно завершеною, коли дитина почувається у школі безпечно, орієнтується в тому, що відбувається, справляється із щоденним відвідуванням, не губиться в розкладі та щоденній рутині, отже здатна почати вчитися й розвиватися.

Добробут

Термін для позначення людських потреб, які ведуть до відчуття особистого благополуччя.

Як і їхні чеські однокласники, багатомовні учні потребують почуватися у школі в безпеці, розвивати свої соціальні зв’язки, будувати власну ідентичність і не втрачати мотивацію до навчання. У контексті освіти ці потреби узагальнюються терміном “добробут” – з англійської wellbeing. В англійській мові це поняття може бути виражене як відчуття загального психологічного або психічного особистого благополуччя.

Klima

Termín klima třídy nebo klima školy vyjadřuje dlouhodobý jev (trvajícím několik měsíců či let) a zahrnuje sociálněpsychologické aspekty ve třídě, tak jak je spoluvytvářejí a vnímají žáci/žákyně i učitelé, kteří ve třídě učí. V zahraniční literatuře se můžeme setkat s označením „classroom environment“, tj. prostředí třídy, nebo „learning environment“, tj. prostředí pro učení, učební prostředí. Obvykle se tím však míní sociální prostředí pro žákovo/žákynino učení. 204

Atmosféra

Termín atmosféra třídy nebo atmosféra školy je jev krátkodobý, proměnlivý, situačně podmíněný. Mění se během vyučovacího dne, někdy i během jedné vyučovací hodiny či jedné přestávky. Vzpomeňme atmosféru ve třídě před náročnou písemnou zkouškou; při sdělení, že odpadla hodina obtížného předmětu; při závažném ústním zkoušení. Atmosféra se mění ve třídě poté, co učitel/učitelka (podle názoru žáků a žákyň) dal/a jednomu z nich nespravedlivou známku; atmosféra „zhoustne“ po rvačce mezi dětmi během přestávky; zmiňme i slavnostní atmosféru při rozdávání vysvědčení atd. 205

Trauma respektující přístup

Pojem užívaný ve školství, zdravotnictví i sociální práci pro způsob komunikace a poskytování podpory. Lidé v pomáhajících profesích by měli počítat s tím, že děti a osoby, se kterými pracují, si s sebou mohou nést traumata, která významně ovlivňují jejich chování i schopnost komunikace (spolupráce). Proto je třeba znát specifika, která s prožitím životního traumatu souvisí, a následně podle nich citlivě postupovat při své práci. 206

V souvislosti s vícejazyčnými dětmi ve školách je třeba si uvědomit, že se zkušeností migrace se mohou pojit různé traumatické zážitky. Je dobré na to myslet především u rodin uprchlíků, které migrují z politických nebo náboženských důvodů nebo kvůli válečnému konfliktu. 207

Клімат

Термін клімат в класі чи шкільний клімат означає довготривале явище (триває декілька місяців чи навіть років) та містить у собі соціально-психологічні аспекти класу, які спільно створюються та сприймаються учнями/ученицями та вчителями/вчительками. В зарубіжній літературі можна зустріти термін “classroom environment”, тобто середовище в класі, або “learning environment”, тобто середовище навчання. 204

Атмосфера

Термін “атмосфера в класі” чи “шкільна атмосфера” означає короткочасне, мінливе та ситуативно обумовлене явище. Атмосфера може змінюватися протягом дня, іноді навіть протягом одного уроку чи однієї перерви. Згадайте, яка атмосфера панує в класі перед складним письмовим іспитом; коли об’являють, що урок зі складного предмету перенесено; під час відповідального усного іспиту. Атмосфера в класі змінюється після того, як вчитель (на думку учнів) поставив одному з них несправедливу оцінку; атмосфера “згущається” після бійки між дітьми на перерві; згадаймо святкову атмосферу під час вручення табелів тощо. 205

Підхід поважного ставлення до травми

Термін, що використовується в освіті, охороні здоров’я та соціальній роботі для позначення способу спілкування та надання підтримки. Люди, які надають допомогу, повинні враховувати, що діти та дорослі, з якими вони працюють, можуть нести в собі травми, які суттєво впливають на їхню поведінку та здатність до спілкування (співпраці). Тому необхідно знати специфіку, пов’язану з проживанням життєвої травми, а потім делікатно діяти відповідно до неї у своїй роботі. 206

Коли ми говоримо про багатомовних дітей у школах, важливо пам’ятати, що з досвідом міграції можуть бути пов’язані різні травматичні переживання. Це особливо варто враховувати в роботі з сім’ями біженців, які мігрують внаслідок політичних, релігійних та воєнних конфліктів. 207

Komunikační kartičky

Pomůcky používané pro základní komunikaci při práci s dětmi s autismem. Kartičky jsou zároveň velmi osvědčené jako nástroj komunikace s vícejazyčnými dětmi v prvních dnech a týdnech jejich adaptace, obzvláště v případech naprosté neznalosti vyučovacího jazyka.

Pro sledování nálady a pocitů je možné také využít tzv. emoční karty. Prostřednictvím obrázků se vícejazyčným žákům a žákyním podaří lépe vyjádřit jejich pocity a nálady.

Lex Ukrajina

Zákon Lex Ukrajina ošetřuje pomoc uprchlíkům z Ukrajiny a skládá se ze tří částí (norem). Norma navržená Ministerstvem vnitra upravuje přidělování dočasné ochrany, právní status uprchlíků a přístup ke zdravotní péči, norma navržená Ministerstvem práce a sociálních věcí zaměstnávání, sociální zabezpečení a dětské skupiny a norma navržená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy přístup ke vzdělávání.

Zákon Lex Ukrajina byl již několikrát novelizován, Lex Ukrajina 5 vstoupil v platnost 1. 4. 2023.

6.2 SLOVNÍČEK POJMŮ

- **Desetiminutovka nebo pětiminutovka.** Kratší písemný test. 211
- **Diktát.** Písemné ověření znalostí pravopisu, které je žákům/žákyním diktováno a oni zapisují pravopisné jevy. 212
- **Domácí úkol (DÚ), domácí cvičení (DC).** Zadaná práce na doma, kterou musí žák/žákyně udělat a mít podepsanou od rodičů. 213
- **Důtka.** Při opakovaném porušování školního řádu může být udělena důtka (nejprve napomenutí třídního učitele/učitelky, pak důtka třídního učitele/učitelky a nakonec důtka ředitele/ředitelky školy), jedná se o vážný kázeňský postih, který se eviduje ve školních záznamech. 214

Комунікаційні картки

Помічні матеріали, які використовуються для базової комунікації для роботи з дітьми з аутизмом. Картки виявилися також дуже корисними в комунікації з багатомовними дітьми в перші дні та тижні їх адаптації. Особливо у випадках повного незнання мови викладання. Для того, щоб відстежувати стан емоцій та почуттів, можна використовувати картки емоцій. За допомогою малюнків багатомовні діти можуть краще передавати свої почуття та настрої.

Лекс Україна

Закон Лекс Україна стосується біженців з України та складається з трьох частин (норм). Норма, запропонована Міністерством внутрішніх справ регулює надання тимчасового захисту, правовий статус біженців та доступ до охорони здоров'я, норма, запропонована Міністерством праці та соціальних справ, регулює працевлаштування, соціальне забезпечення та дитячі групи, а норма, запропонована Міністерством освіти, молоді та спорту, регулює доступ до освіти.

До закону вже декілька разів вносилися поправки, Лекс Україна 5 набув чинності 1. 4. 2023.

6.2 СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

- **Короткий тест на десять чи п'ять хвилин.** Короткий письмовий тест. 211
- **Диктант.** Письмова перевірка знань з правопису. 212
- **Домашнє завдання.** Робота задана для домашнього виконання, яку учень/учениця після завершення мають дати для підпису батькам. 213
- **Догана.** За повторне порушення шкільних правил може бути дана догана (спочатку зауваження і догана класного керівника/керівниці, а потім – догана директора/директорки). Мова йде про серйозне покарання, яке зазначається і в шкільних записах. 214
- **Індивідуальний навчальний план (ІВП).** Коли виникає потреба, школа розробляє ІВП на прохання батьків, щоб були прийняті до уваги відмінні освітні потреби учнів 215

- **Individuální vzdělávací plán (IVP).** Škola, když je potřeba, zpracovává IVP na žádost rodičů, aby zohlednila odlišné vzdělávací potřeby žáků a žákyň. IVP je na doporučení školského poradenského zařízení (nejčastěji PPP – pedagogicko-psychologické poradny). V IVP jsou popsány upravené cíle vzdělávání i metody a další podpůrná opatření, kterými vyučující podporují žákovu učení. 215
- **Kroužky, volnočasové aktivity.** Po vyučování nabízí většina škol i zájmové kroužky, do kterých se mohou žáci/žákyně přihlašovat na začátku každého pololetí, jedná se o výtvarné, sportovní, přírodovědné a jiné aktivity. 216
- **Notýsek.** Malé děti ho mají místo žákovské knížky. 217
- **Omluvenka.** Při nepřítomnosti je nutné napsat do ŽK, proč dítě chybělo, a potvrdit podpisem, důvodem může být nemoc, ale i vážné rodinné důvody. 218
- **Pedagogicko-psychologická poradna (PPP).** Poradenské zařízení školy, nabízí psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku dětí s ohledem na věk, školní zařazení dítěte, jeho vývoj a případné obtíže. Zjišťuje školní zralost (v souvislosti s doporučováním odkladu školní docházky či předčasného nástupu do školy), diagnostikuje příčiny školní neúspěšnosti, specifických poruch učení a chování a dalších školních obtíží; nabízí pomoc při zvládnutí některých výukových obtíží, pomoc při adaptačních nesnázích během nástupu do ZŠ. 219
- **Písemná zkouška/písemka.** Písemný test znalostí. 220
- **Plán pedagogické podpory (PLPP).** Vytváří ho vyučující pro žáky/žákyně. V plánu popisují, jaká podpůrná opatření pro žáka či žákyni ve výuce uplatňují a co se od nich očekává. 221
- **Pochvala.** Za přínos kolektivu, dobrý prospěch, snahu, reprezentaci školy atd. dostávají žáci/žákyně pochvaly. 222
- **Poznámka.** Pokud se žák/žákyně chová v rozporu se školním řádem (je drzý, neposlouchá, zlobí, vyrušuje v hodině atd.), dostane od vyučujícího poznámku do ŽK, rodič ji musí podepsat, aby bylo

та учениць. IVP укладається на основі рекомендації шкільних консультаційних установ (частіше за все PPP – педагогічно-психологічної консультації). IVP містить опис адаптованих навчальних цілей, а також методів та інших заходів підтримки, завдяки яким вчителі підтримують навчання учнів та учениць.

- **Гуртки, дозвілля.** Після навчання більшість шкіл пропонує і цікаві гуртки, до яких учні можуть записуватися на початку кожного півріччя, мова йде про образотворчі, спортивні, природознавчі та інші заняття. 216
- **Блокнотик.** Використовують малі діти замість щоденника. 217
- **Пояснювальна записка.** Якщо дитина не пішла до школи, потрібно написати у щоденник причину, по якій учень не прийшов до школи і підтвердити це своїм підписом. Причиною може бути хвороба, а також серйозні родинні причини. 218
- **Педагогічно-психологічна консультація (PPP).** Установа школи, котра пропонує психологічну та спеціальну педагогічну діагностику у дітей з урахуванням віку, шкільного розвитку, та труднощів. З'ясовують готовність до школи (у зв'язку з рекомендацією відкласти навчання чи передчасного вступу до школи) діагностують причини шкільної неуспішності, специфічних розладів навчання та поведінки, та інших шкільних проблем. Пропонує допомогу при подоланні деяких навчальних труднощів, допомогу при проблемах адаптації при вступі до школи. 219
- **Письмова робота.** Письмовий тест для перевірки знань. 220
- **План педагогічної підтримки (PLPP).** Подібний до індивідуального навчального плану IVP, котрий призначається для учнів-іноземців (учнів з іншою рідною мовою). 221
- **Похвала.** За внесок до колективу, за успішність, за презентацію школи тощо. учні отримують похвалу. 222
- **Зауваження.** Якщо учень погано поводиться (нечестний, не слухається, заважає на уроці тощо), він отримує зауваження від вчителя у щоденник, батько/мати мають підписати його, щоб було зрозуміло, що він/вона були інформовані про зауваження і мали можливість обговорити це зі своєю дитиною. 223

- zřejmé, že ji viděl a měl možnost to se svým dítětem řešit.
- **Prázdniny.** Volno – nechodí se do školy, viz organizace školy. 224
 - **Ředitel/ředitelka.** Řídí školu, řeší organizační i administrativní záležitosti školy, zodpovídá za její fungování. 225
 - **Ředitelské volno.** Den volna navíc, který ředitel vyhlašuje maximálně 5x za rok. 226
 - **Speciálně pedagogické centrum (SPC).** Poradenské zařízení školy, poskytuje poradenské služby žákům/žákyním se zdravotním postižením a žákům/žákyním se zdravotním znevýhodněním integrovaným ve školách. 227
 - **Speciální pedagog/pedagožka.** Ve škole má na starosti koordinaci podpůrných opatření pro žáky a žákyně se SVP. Vytváří individuální vzdělávací plány pro tyto děti a poskytuje metodickou podporu vyučujícím při vzdělávání dětí se SVP. Speciální pedagogika je samostatný obor na pedagogických fakultách zaměřený na pedagogickou odbornost v oblasti vzdělávání dětí a žáků s postižením. 228
 - **Školní družina/družina.** Po škole chodí menší děti (na prvním stupni) do družiny, kde si hrají, mají kroužky atd. 229
 - **Školní jídelna.** Zde se žáci stravují, obědy je nutné si kupovat. 230
 - **Třídní schůzky / rodičovské schůzky.** Konají se většinou každé pololetí, rodiče mají možnost konzultovat prospěch a chování svých dětí. 231
 - **Třídní učitel/učitelka.** Každá třída má svého učitele, který se o ni stará, řeší organizační i administrativní záležitosti žáků, funguje jako prostředník mezi rodiči a školou. V případě jakýchkoliv dotazů, problémů apod. mají rodiče možnost třídního učitele kontaktovat. 232
 - **Výchovný poradce / výchovná poradkyně (na ZŠ).** Řeší společně s vedením školy a třídními učiteli kázeňské problémy i problémy s prospěchem, zajišťuje a koordinuje na škole individuální 233

- **Канікули.** Вільний час – учні не ходять до школи, див. розпорядок школи. 224
- **Директор/директорка.** Керує школою, вирішує організаційні та адміністративні питання школи, відповідає за її роботу. 225
- **Директорські канікули.** Директор оголошує їх максимумом 5 разів на рік. 226
- **Спеціальний педагогічний центр (СПС).** Консультаційне відділення школи, що надає консультаційні служби учням/ученицям з обмеженими можливостями та учням/ученицям з недоліками здоров'я, інтегрованим у школах. 227
- **Спеціальний педагог/педагогиня.** Відповідає за координацію заходів підтримки учнів з ООП. Він/вона створює індивідуальні навчальні плани для таких дітей та надає методичну підтримку вчителям у навчанні дітей з ООП. Спеціальна педагогіка – це окрема спеціальність на педагогічних факультетах, орієнтована на педагогічну експертизу в галузі освіти дітей з обмеженими можливостями. 228
- **Група продовженого дня.** Після навчання молодші діти (перший ступень) ходять на групу продовженого дня, де вони граються, займаються в гуртках тощо. 229
- **Шкільна їдальня.** Тут учні харчуються, обіди потрібно купувати. 230
- **Батьківські збори.** Відбуваються, здебільшого, кожного півріччя. Тут батьки мають можливість проконсультуватися відносно успішності та поведінки своїх дітей. 231
- **Класний керівник/керівниця.** Кожен клас має свого вчителя, який турбується про нього, вирішує організаційні та адміністративні питання учнів, є посередником між батьками та школою. У випадку будь-яких питань, проблем тощо батьки мають можливість звернутися до класного керівника. 232
- **Консультант/консультантка з вихови (у ЗШ).** Вирішує разом з керівництвом школи та класними керівниками дисциплінарні проблеми та проблеми з успішністю, забезпечує та координує індивідуальну освіту учнів з особливими навчальними потребами (сюди належать і іноземці через незнання чеської мови), допомагає вибрати середню школу. 233

vzdělávání žáků/žákyně se speciálními vzdělávacími potřebami (což jsou i děti s migrační zkušeností kvůli neznalosti češtiny) a pomáhá při výběru středních škol.

- **Výlet.** Organizovaný výjezd mimo školu. 234
- **Vysvědčení.** Doklad o prospěchu a chování, žáci/žákyně ho dostávají po každém pololetí. 235
- **Zkoušení.** Ústní ověřování znalostí. 236
- **Žákovská knížka (ŽK).** Knižka, do které se zapisují známky, poznámky a jiná sdělení rodičům. 237

- **Екскурсія.** Подорож чи похід, який організує школа. 234
- **Табель успішності.** Документ про успішність та поведінку, який учні/учениці отримують на кінці кожного півріччя. 235
- **Екзаменування.** Усна перевірка знань. 236
- **Щоденник.** Книжка, в яку записуються оцінки, нотатки та інша інформація для батьків. 237

